Seinäjoen
ammattikorkeakoulun
julkaisusarja
B

Anmari Viljamaa
Marko Rossinen
Elina Varamäki
Juha Alarinta
Pertti Kinnunen
Juha Tall

Etelä-Pohjanmaan yrittäjyyskatsaus 2008

Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisusarja
B. Raportteja ja selvityksiä 38

Anmari Viljamaa
Marko Rossinen
Elina Varamäki
Juha Alarinta
Pertti Kinnunen
Juha Tall

Etelä-Pohjanmaan yrittäjyyskatsaus 2008

Seinäjoen ammattikorkeakoulu
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Seinäjoki 2008

Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisusarja
Publications of Seinäjoki University of Applied Sciences

A. **Tutkimuksia** Research reports
B. **Raportteja ja selvityksiä** Reports
C. **Oppimateriaaleja** Teaching materials
D. **Opinnäytetöitä** Theses

Myynti:
Seinäjoen korkeakoulukirjasto
Keskuskatu 34 PL 97, 60101 Seinäjoki
puh. 020 124 5040 fax 020 124 5041
seamk.kirjasto@seamk.fi

ISBN 978-952-5336-93-1 (verkkojulkaisu)
ISSN 1797-5573 (verkkojulkaisu)

Esipuhe

Maailman taloussuhdanteessa on tapahtunut ennen näkemättömän nopea käänne. Globaalin finanssikriisin vaikutukset ovat siirtyneet reaalitalouteen erittäin nopeassa tahdissa. Tältä muutokselta ei ole välttynyt Suomen eikä Etelä-Pohjanmaankaan talous.

Suomessa julkinen talous on vahvassa kunnossa. Useilla mittareilla mitattuna olemme EU-maiden kärjessä. Nopeasti muuttuneessa tilanteessa tämä antaa hyvän mahdollisuuden katsoa rohkeasti eteenpäin. Hallitus on jo tehnyt tulevan vuoden veropäätökset; ansiotuloverotusta kevennetään ja kotitalousvähennystä laajennetaan. Muutamien väylä-investointien aikaistamisesta on myös päätetty. Nämä ovat nyt oikea-aikaisia toimenpiteitä. Näitä päätöksiä on tehtävä myös kunta- ja maakuntatasolla. Järkevät, oikein ajoitetut julkiset investoinnit auttavat matalasuhdanteen yli.

Seisahtuvassa taloustilanteessa ei saa jäädä oleilemaan. Nyt on tehtävä töitä tulevaisuuden eteen. Me yrittäjät, jos jotkut, olemme niitä, joiden avulla nämä matalasuhdanteet jätetään taakse. Laskukauden jälkeen seuraa aina nousu!

Etelä-Pohjanmaan Yrittäjyyskatsaus laadittiin nyt toista kertaa. Työ- ja elinkeinoministeriö on vuodesta 2003 julkaissut valtakunnallista yrittäjyyskatsausta yrittäjyyttä koskevan päätöksentekonsa tueksi. Maakunnallisen katsauksemme tavoitteena on tuottaa laaja ja monipuolinen poikkileikkauskuva yrittäjyyden tilasta Etelä-Pohjanmaalla. Vuosittain ilmestyvällä katsauksella saadaan käyttöön tutkittua tietoa yrittäjyyteen liittyvien asioiden kehityksestä, toimenpiteiden vaikutuksista ja tulevan päätöksenteon perusteista.

Etelä-Pohjanmaalle laadittiin vuonna 2002 Yrittäjyyden teemaohjelma ohjaamaan maakunnan aluekehitystyötä ohjelmakaudelle 2000–2006. Teemaohjelman toteuttamiseksi perustettiin Seinäjoen Ammattikorkeakoulun hallinnoima yrittäjyysohjelma, joka päättyi kesäkuussa 2007. Yrittäjyyden edistämisen ydinprosesseiksi sovittiin tuolloin uuden yritystoiminnan synnyttäminen (maakunnallinen vastuuorganisaatio Etelä-Pohjanmaan TE-keskus), yritysten kasvu ja kansainvälistyminen (Etelä-Pohjanmaan TE-keskus), yritystoiminnan jatkuvuus (Etelä-Pohjanmaan Yrittäjät) ja liiketoimintaosaamisen kehittäminen (SeAMK yhdessä Seinäjoen yliopistokeskuksen kanssa). Maakunnallinen vastuunotto on edennyt myös ydinprosesseja pienempiin kokonaisuuksiin. Esimerkiksi Koulutuskeskus Sedu on ottanut vastuulleen yrittäjyyskasvatuksen edistämisen maakunnassa.

Elinkeinopolitiikan mittaristokyselyn 2008 tulosten mukaan kuntien hankintaosaamisessa ja kuntien hankintapolitiikassa yritysten kasvun ja kehittymisen tukena on Etelä-Pohjanmaalle eniten kehittämistarvetta. Lisäksi voisimme edelleen huomattavasti parantaa kunnallisen päätöksenteon yritysvaikutusten johdonmukaista selvittämistä ja analysointia.

Lopuksi haluan vielä esittää kiitokset tämän yrittäjyyskatsauksen toteuttamisessa mukana olleille asiantuntijoille ja kirjoittajille.

Etelä-Pohjanmaan yrittäjyysmaakunta, marraskuu 2008
Jyrki Mäkynen
puheenjohtaja
Etelä-Pohjanmaan Yrittäjät

Sisällys

1 JOHDANTO ... 9

2 YRITYSTEN JA YRITTÄJIEN MÄÄRÄLLINEN OSUUS ... 11
2.1 Yritykset ja toimipaikat ... 11
2.2 Yrittäjät ... 14

3 YRITYSTEN LAATU ... 21
3.1 Pk-yritysten kasvuhalu ... 21
3.2 Yritysten kansainvälistymisaste ... 23
3.3 Yritysten tutkimus- ja kehittämistoiminta sekä innovatiivisuus ... 25
3.4 Yritystoimipaikkojen määrän ja henkilöstön kehitys ... 31
3.5 Teollisuuden tuotannon arvo ja investoinnit ... 33

4 YRITYSKENTÄN DYNAMIIKKA ... 36
4.1 Aloittaneet ja lopettaneet yritykset ... 36
4.2 Yritysten vaihtuvuus, konkurssit ja yrityssaneeraukset ... 37

5 YRITYSTEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ JA SEN KEHITTYMINEN ... 41
5.1 Väestökehitys, työvoimatarpeet ja koulutustason muutos ... 41
5.2 Yrittäjyysilmapiiri maakunnassa ... 43
5.3 Yleisen talouskehityksen heijastuminen Etelä-Pohjanmaalle ... 49

6 YRITTÄJYYDEN EDISTÄMINEN ETELÄ-POHJANMAALLA ... 52
6.1 Yhteenveto Etelä-Pohjanmaan yrittäjyyden tilasta ... 52
6.2 Yritystoiminnan kehitysilmapiiri: Etelä-Pohjanmaan TE-keskuksen näkökulma ... 54
6.3 Yritystoiminnan kehitysilmapiiri: Etelä-Pohjanmaan liiton näkökulma ... 55
6.4 Yritystoiminnan kehitysilmapiiri: Finnveran näkökulma ... 57

LÄHTEET ... 60

TAULUKOT

Taulukko1. Yrittäjyyskatsauksen viitekehys. 10
Taulukko 2. Yritystoimipaikat Etelä-Pohjanmaalla henkilöstön suuruus-luokittain 2006. 14
Taulukko 3. Yrittäjien lukumäärän suhteellinen muutos toimialoittain vuodesta 2004 vuoteen 2005. 15
Taulukko 4. Yrittäjien koulutusaste Etelä-Pohjanmaalla ja koko maassa 2005 16
Taulukko 5. Pk-yritysten kasvuhaluisuus 21
Taulukko 6. Teollisuuden vienti v.2006 viennin suuruuden mukaan Etelä-Pohjanmaalla, Pohjanmaalla, Keski-Suomessa ja Pirkanmaalla. 24
Taulukko 7. Teollisuuden vienti 2000–2006. 25
Taulukko 8. Kibs-toimipaikkojen, henkilöstön ja liikevaihdon muutos 2002–2006. 30
Taulukko 9. Yrittäjien näkemykset kuntien yritysvaikutusarvioinnista 49
Taulukko 10. Positiivisia ja negatiivisia seikkoja eteläpohjalaisesta yrittäjyyskentästä sekä muutos edellisvuoteen. 53

KUVAT

Kuvio 1. Yritystoimipaikkojen osuus 1000 asukasta kohden, kehitys 1993–2006 12
Kuvio 2. Etelä-Pohjanmaan yritystoimipaikat päätoimialoittain vuosina 1995, 2000 ja 2006 12
Kuvio 3. Teolliset toimipaikat 1 000 asukasta kohti koko maassa ja Etelä-Pohjanmaan, Pirkanmaan ja Keski-Suomen maakunnissa. 13
Kuvio 4. Yrittäjäintensiteetti Etelä-Pohjanmaalla vuosina 1990, 2000, 2004 sekä 2005. 17
Kuvio 5. Yrittäjäintensiteetti Etelä-Pohjanmaalla ja Suomessa keskimäärin vuonna 2005. 18
Kuvio 6. Miesten ja naisten yrittäjäintensiteetti Etelä-Pohjanmaalla vuonna 2005 19
Kuvio 7. Voimakkaasti kasvuhakuisten ja kasvua tavoittelemattomien yritysten osuus kaikista yrityksistä TE-keskusaluettain vuonna 2008 22
Kuvio 8. Viennin suhteellinen kehitys 2000–2006 25
Kuvio 9. Etelä-Pohjanmaalla tehtyjen tutkimustyövuosien (htv) osuus valtakunnallisesta 1997–2006 26
Kuvio 10. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan menot Etelä-Pohjanmaalla seutukunnittain 2006 27
Kuvio 11. Yritysten T&K-menojen muutos alueittain 1997–2006 28
Kuvio 12. Tekesin teknologiarahoitushakemukset maakunnittain 2006 ja 2007. 29
Kuvio 13. Aloittaneet yritykset 2001–2007 suhteessa keskimääräiseen yrityskantaan Etelä-Pohjanmaalla. 37
Kuvio 14. Yrityskannan vaihtuvuus Etelä-Pohjanmaalla alueittain 2001–2007, % yrityskannasta keskimäärin 2001–2007 39
Kuvio 15. Elinkeinoilmasto 46
Kuvio 16. Yrittäjyysilmapiiri. 48

1 JOHDANTO

Etelä-Pohjanmaan Yrittäjyyskatsaus 2008 on maakunnan toinen oma yrittäjyyskatsaus. Innoittajana ensimmäiselle, vuonna 2007 julkaistulle katsaukselle toimi valtakunnallinen Yrittäjyyskatsaus, jota Kauppa- ja teollisuusministeriö on julkaissut vuodesta 2003. Perinnettä jatkaa Työ- ja elinkeinoministeriö, joka julkaisi vuoden 2008 valtakunnallisen katsauksen lokakuussa.

Etelä-Pohjanmaan yrittäjyyskatsaus 2007 laadittiin osana maakunnassa vuosina 2006–2007 toteutettua yrittäjyysohjelmaa. Yrittäjyysohjelman keskeisiä tavoitteita olivat yrittäjyyden edistämisen painopistealueiden tukeminen, yrittäjyyden kehittäminen maakunta-, seutu- ja kuntatasolla sekä vastuutahojen löytäminen yrittäjyyttä edistävien prosessien pitkänjänteiseen kehittämiseen.

Maakunnallisella yrittäjyyskatsauksella on tavoiteltu paitsi poikkileikkausta nykyhetken tilanteesta myös ymmärrystä kehityksen suunnasta. Tietoja valikoitaessa on pyritty ottamaan mukaan historiallista kehitystä mutta myös vertailua muuhun Suomeen. Yrittäjyyskatsauksen keskeinen tehtävä on toimia työvälineenä kaikille yrittäjyyden edistäjille ja kehittäjille maakunnassa.

Vuoden 2008 katsauksella halutaan päivittää edellisen katsauksen tietoja ja vertailla viime katsauksessa ennakoituja trendejä nopeasti muuttuneessa taloustilanteessa. Katsaus on kuitenkin laadittu siten, että se muodostaa itsenäisen kokonaisuuden.

Katsauksen rakenne noudattelee pääosin ensimmäisen yrittäjyyskatsauksen rakennetta. Yrittäjyyttä tarkastellaan neljän pääulottuvuuden kautta: yritysten ja yrittäjien määrällinen osuus, yritysten laatu, yrityskentän dynamiikka sekä yritysten toimintaympäristö ja sen kehittyminen. Nämä pääulottuvuudet sekä niiden alaulottuvuudet on esitelty taulukossa 1. Raportti etenee tämän viitekehyksen mukaisesti.

Taulukko1. Yrittäjyyskatsauksen viitekehys.

Pääulottuvuus	**Alaulottuvuus**
1. Yritysten ja yrittäjien määrällinen osuus	Yritysten/yritystoimipaikkojen määrä ja suhteellinen osuus Yrittäjien määrä ja suhteellinen osuus Yrittäjyyden jakautuminen
2. Yritysten laatu	Pk-yritysten kasvuhaluisuus Yritysten kansainvälistymisaste Yritysten T&K-panostukset ja innovatiivisuus Yritystoimipaikkojen kehitys Teollisuuden tuotanto ja investoinnit
3. Yrityskentän dynamiikka	Aloittaneiden ja lopettaneiden yritysten suhde Yritysten vaihtuvuus, konkurssit ja yrityssaneerausukset
4. Yritysten toimintaympäristö ja sen kehittyminen	Yleisen talouskehitys ja sen heijastuminen Etelä-Pohjanmaalle Väestökehitys, työvoimatarpeet ja koulutustason muutos Yrittäjyysilmapiiri maakunnassa

Yrittäjyyskatsaus perustuu pääasiassa sekundäärisiin tilastoihin ja tutkimuksiin. Yksiin kansiin on haluttu koota erilaisia aineistoja, jotka kuvaavat eteläpohjalaista yrittäjyyskenttää. Suurin osa aineistoista perustuu Tilastokeskuksen yritystilastoihin. Myös Suomen Yrittäjien ja Finnveran julkaisemaa Pk-barometria samoin kuin Tekesin tilastoja ja Työ- ja elinkeinoministeriön raportteja on käytetty. Lisäksi on hyödynnetty valtakunnallisia katsauksia ja ennusteita sekä eteläpohjalaisten yrittäjyysintentioita tarkastellutta tutkimusta. Katsaukseen on myös pyydetty Etelä-Pohjanmaan TE-keskuksen, Etelä-Pohjanmaan liiton sekä Finnveran näkökulmat yritystoiminnan kehitysilmapiiristä loppuvuonna 2008.

Yrittäjyyskatsauksen toteuttamiseen on osallistunut asiantuntijaryhmä. Katsauksen varsinaisina kokoajina ja kirjoittajina ovat toimineet Anmari Viljamaa (SeAMK), Marko Rossinen (Etelä-Pohjanmaan liitto), Elina Varamäki (SeAMK), Juha Alarinta (Seinäjoen yliopistokeskus), Pertti Kinnunen (Etelä-Pohjanmaan kauppakamari) sekä Juha Tall (Etelä-Pohjanmaan Yrittäjät). Työhön osallistuivat panoksellaan myös Leila Kaunisharju (Tilastokeskuksen Seinäjoen toimipiste) sekä Teemu Kautonen (Vaasan yliopisto/Epanet-verkosto).

2 YRITYSTEN JA YRITTÄJIEN MÄÄRÄLLINEN OSUUS

2.1 Yritykset ja toimipaikat

Yrityksellä tarkoitetaan yhden tai usean henkilön yhdessä harjoittamaa taloudellista toimintaa, joka tähtää kannattavaan tulokseen. Yrityksiä ovat ammatin- ja liikkeenharjoittajat, jotka toimivat omalla nimellä tai rekisteröidyllä toiminimellä; oikeushenkilöt (esim. osakeyhtiö, osuuskunta, taloudellinen yhdistys); sekä julkiset rahoituslaitokset ja valtion liikelaitokset. Yrityksen toimipaikka on yrityksen omistama yhdessä paikassa sijaitseva pääasiassa yhdenlaisia tavaroita tai palveluksia tuottava tuotantoyksikkö. Toimipaikkoja ovat esim. tehdas, myymälä ja kioski.

Yritysten lukumäärää käytetään usein yrittäjyysaktiivisuuden mittarina. Maakuntatasolla vastaavana mittarina voidaan käyttää yritystoimipaikkojen lukumäärää. Etelä-Pohjanmaalla on vuoden 2006 tilastojen mukaan hieman yli 11 500 yritystoimipaikkaa. Toimipaikkojen absoluuttinen määrä on ollut kasvussa vuodesta 1995 alkaen. Kasvun nopeus on kuitenkin vaihdellut. Aallonpohjassa vuonna 2002 lisäys jäi kymmeneen toimipaikkaan (+0,1 %). Vuoden 2006 lisäys on tarkastelujakson suurin: 615 toimipaikkaa (+5,6 %). Vastaava suhteellinen lisäys toimipaikkojen määrässä tapahtui viimeksi vuonna 1996 (+ 5,8 %), jolloin asiaan mahdollisesti vaikutti vuoden 1995 ennakkoperintälain uudistus (KTM:n Yrittäjyyskatsaus 2006, 14).

Toimipaikkojen suhteellisen määrän kehitys Etelä-Pohjanmaalla on 2000-luvulla ollut karkeasti ottaen samansuuntaista kuin toimipaikkojen määrän yleinen kehitys Suomessa (kuvio 1). Suhteellisen määrän kehityksessä on kuitenkin jääty jälkeen. Etelä-Pohjanmaan toimipaikkojen suhteellinen lisäys on tarkastelujaksolla ollut suurempi kuin koko maan suhteellinen lisäys vain kahtena vuonna, 1999 ja 2004. Mahdollisesti kyse on toimintojen lisääntyneen ulkoistamisen ja verkostomaisen toimintatavan vaikutuksista, joiden voi ajatella heijastuvan Etelä-Pohjanmaalla heikommin kuin maassa keskimäärin. Esimerkiksi toimintojen ulkoistaminen vaikuttaa todennäköisemmin yritysten määrään alueilla, joilla on paljon suuria teollisuusyrityksiä.

[1] Lisätietoja käytetyistä määritelmistä osoitteessa www.tilastokeskus.fi; tietoa tilastoista; käsitteet ja määritelmät.

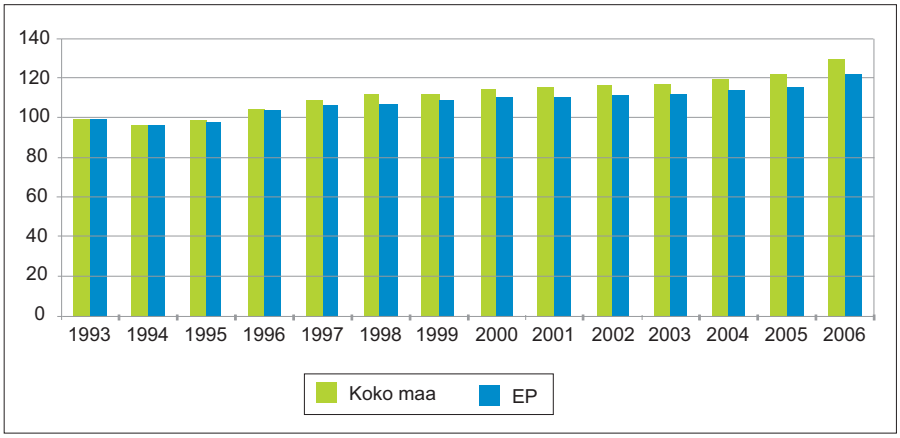

Kuvio 1. Yritystoimipaikkojen osuus 1000 asukasta kohden, kehitys 1993–2006 (indeksi 1993=100). (Lähde: Tilastokeskus)

Vuoden 2006 asukasluvulla ja toimipaikkojen lukumäärällä mitattuna Etelä-Pohjanmaalla on kuitenkin hieman suhteellista kokoaan enemmän yritystoimipaikkoja. Maakunnan osuus koko maan väestöstä on 3,7 % mutta yritystoimipaikoista 4,1 %.

Yritystoimipaikkojen lisääntyminen ei ole jakaantunut tasaisesti kaikille aloille. Toimipaikkojen määrä on kasvanut palveluissa ja rakentamisessa, mutta 2000-luvun puolella jopa vähentynyt kaupassa ja teollisuudessa (kuvio 2). Rakentamisen toimipaikkojen merkittävä lisäys saattaa johtua edellä mainitusta alihankkijoiden lisääntyneestä käytöstä. Yritystoimipaikkojen määrän nettolisäyksestä välillä 1995–2006 selittyy noin 40 % palvelutoimipaikkojen ja 25 % rakentamisen toimipaikkojen lisäyksellä. Vuosien 2005 ja 2006 vertailu osoittaa, että suhteellinen toimipaikkojen lisäys on ollut suurinta luokassa muut toimialat. Luokkaan lukeutuvat mm. rahoitusala, terveydenhoitoala sekä maatalous.

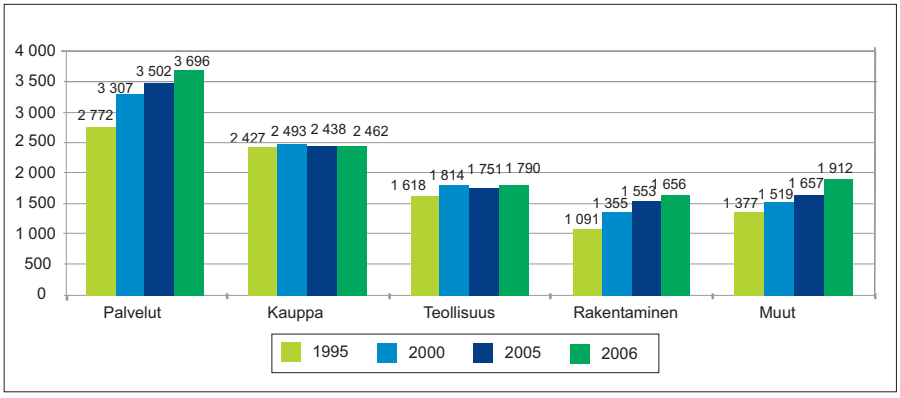

Kuvio 2. Etelä-Pohjanmaan yritystoimipaikat päätoimialoittain vuosina 1995, 2000 ja 2006. (Lähde: Tilastokeskus.)

Yritystoimipaikoista oli vuonna 2006 palvelusektorilla 6 959 eli 60 % maakunnan yrityksistä. Vuodesta 2000 vuoteen 2006 palvelusektorin yritystoimipaikat kasvoivat 498 toimipaikan verran. Palvelusektorin sisällä suurin toimipaikkojen määrällinen kasvu vuosina 2000–2006 tapahtui kiinteistö-, vuokraus-, tutkimus- ja liike-elämän palvelun toimialalla: 346. Kuljetuksen, varastoinnin ja tietoliikenteen alalla toimipaikat vähenivät eniten, 58 toimipaikan verran. Myös tukku- ja vähittäiskaupan toimipaikat vähentyivät 39 toimipaikalla.

Kehitystä selittänee yritystoiminnan kasvu, jonka vaikutuksesta liike-elämän palvelujen kysyntä on lisääntynyt. Myös vilkas rakentaminen on kasvattanut kiinteistöalan palveluiden tarvetta. Kuljetuksen, varastoinnin ja tietoliikenteen alan toimipaikkojen supistumisen taustalla lienee kaupan alueellinen keskittyminen, mikä on vähentänyt myös kaupan alan toimipaikkoja eri puolilla maakuntaa. Palvelusektorilla toimivien toimipaikkojen osuus suhteessa yritystoimipaikkoihin on Etelä-Pohjanmaalla maakuntiemme pienin, 60 %.

Teollisten toimipaikkojen lukumäärä Etelä-Pohjanmaalla ei ole kasvanut viime vuosina erityisen nopeasti, mutta teollisuudella on merkittävä asema maakunnan yrityskentässä. Etelä-Pohjanmaalla on asukaslukuun suhteutettuna paljon teollisia toimipaikkoja (kuvio 3). Maakunnan osuus koko maan teollisista toimipaikoista on 6,5 % (vrt. osuus väestöstä 3,7 %).

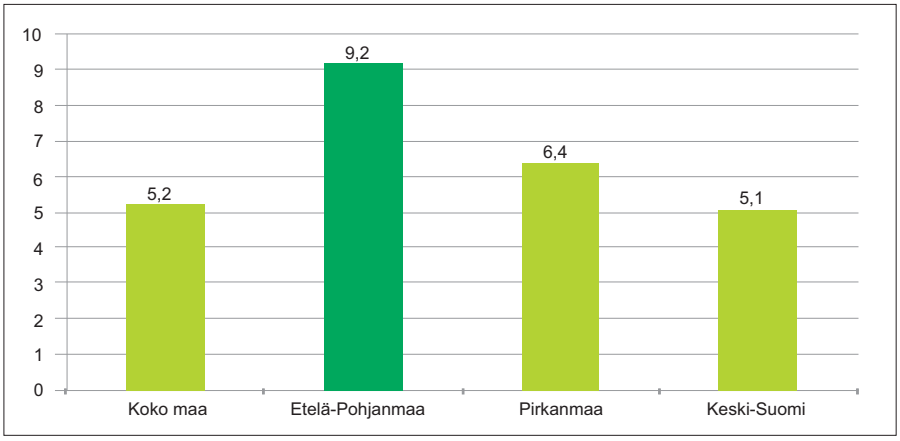

Kuvio 3. Teolliset toimipaikat 1 000 asukasta kohti koko maassa ja Etelä-Pohjanmaan, Pirkanmaan ja Keski-Suomen maakunnissa. (Lähde: Tilastokeskus.)

Teollisuusyritysten osuus yritystoimipaikoista on Etelä-Pohjanmaalla maakuntiemme korkein, 15 %. Vuonna 2006 teollisuustoimipaikkoja oli hieman alle 1 800, maakunnista neljänneksi eniten. Toimipaikkojen lukumäärällä mitattuja suurimpia teollisuudenaloja ovat metallien jalostus ja metallituotteiden valmistus (437) sekä huonekalujen valmistus (261).

Alkutuotannon toimipaikkojen määrä oli vuonna 2006 Etelä-Pohjanmaalla maakuntiemme kolmanneksi suurin, 867. Alkutuotannon toimipaikkoja oli 7,6 % maakunnan yritysten toimipaikoista.

Etelä-Pohjanmaan yrityskenttä on vahvasti pienyritysvaltainen (taulukko 2). Suuriksi luokiteltavia toimipaikkoja (vähintään 250 työntekijää) on maakunnassa vain kourallinen, 0,1 %. Suurten yritysten suhteellinen painoarvo on luonnollisesti niiden lukumäärää suurempi. Suuret yritykset työllistävät yhdessä lähes 3500 henkeä, ja niiden osuus maakunnan yritysten liikevaihdosta on lähes 10 %. Pienillä, alle 50 työntekijän toimipaikoilla on kuitenkin Etelä-Pohjanmaalla suurempi merkitys kuin Suomessa keskimäärin. Maakunnan pienten yritysten osuus henkilöstöstä on lähes 69 %, kun vastaava osuus koko maassa on noin 59 %.

Taulukko 2. Yritystoimipaikat Etelä-Pohjanmaalla henkilöstön suuruusluokittain 2006. (Lähde: Tilastokeskus.)

Koko	**Toimipaikat, lkm**	**Osuus toimipaikoista, %**	**Osuus henkilöstöstä, %**	**Osuus liikevaihdosta, %**
Alle 10 henkilöä	10742	93,3	40,2	34,6
10-49 henkilöä	664	5,8	28,7	27,2
Pienet yhteensä	11406	99,0	68,9	61,7
Keskisuuret (50-249 henkilöä)	101	0,9	23,2	29,0
Suuret (yli 250 henkilöä)	9	0,1	7,8	9,3
Yhteensä	11516	100	100	100

Etenkin mikroyritysten (alle 10 työntekijää) osuus henkilöstöstä on suhteessa suurempi Etelä-Pohjanmaalla kuin muualla Suomessa: 40 % verrattuna koko maan 31 %. Pirkanmaalla mikrotoimipaikkojen osuus on 29 % ja Keski-Suomessa 33 %. Mikroyritysten suuri osuus henkilöstöstä saattaa selittyä maakunnan kulttuurisilla piirteillä, mutta voi myös heijastaa suurten yritysten suhteellisen pientä määrää.

2.2 Yrittäjät

Yrittäjiksi määritellään 15–74 -vuotiaat henkilöt, joilla on vuoden viimeisellä viikolla voimassa oleva yrittäjäeläkevakuutus ja joiden yrittäjätulot ovat suuremmat kuin mahdolliset palkkatulot.

Yrittäjien lukumäärän ja osuuden kehitys. Yrittäjien lukumäärä (pl. maa-, riista-, metsä- ja kalatalous) on laskenut Etelä-Pohjanmaalla vuosina 1990–2005. Vuonna 2005 yrittäjiä on Tilastokeskuksen mukaan 7530 kpl, mikä on 8 % vähemmän kuin vuonna 1990. Koko maan osalta yrittäjien lukumäärä oli pysynyt lähes ennallaan ollen 173.181 kpl vuonna 2005. Vuosina 2004–2005 yrittäjien lukumäärä Etelä-Pohjanmaalla nousi muuta maata nopeammin: maakunnassa 7 % (519 kpl) ja koko maassa 4 %.

Yrittäjien osuus työllisistä (pl. maa-, riista-, metsä- ja kalatalous) on Etelä-Pohjanmaalla vuosina 1990–2005 laskenut 13,5 %:sta 11,9 %:iin eli laskua on ollut 1,6 prosenttiyksikköä. Koko maan arvot ovat vastaavan aikana laskeneet 8,8 %:sta 8,7 %:iin eli laskua on ollut 0,1 prosenttiyksikköä.

Sekä yrittäjien määrän että yrittäjien osuuden työllisistä suhteen Etelä-Pohjanmaan luvut ovat lähestyneet valtakunnan keskiarvoa viimeisten 15 vuoden ajan. 2005 lukujen valossa Etelä-Pohjanmaalla on yrittäjien osuus työllisistä kuitenkin edelleen 1,4-kertainen valtakunnan keskiarvoon nähden. Eroa voidaan pitää merkittävänä. Yrittäjien lukumäärän suhteellista muutosta toimialoittain vuosina 2004 ja 2005 on kuvattu taulukossa 3.

Taulukko 3. Yrittäjien lukumäärän suhteellinen muutos toimialoittain vuodesta 2004 vuoteen 2005. (Lähde: Tilastokeskus.)

Toimiala (muutos 2004–2005)	**Etelä-Pohjanmaa**	**Koko maa**
Maa-, riista-, metsä- ja kalatalous	- 9 %	-9 %
Kaivostoiminta ja louhinta	68 %	32 %
Teollisuus	2 %	1 %
Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	0 %	0 %
Rakentaminen	14 %	10 %
Kauppa-, majoitus- ja ravitsemistoiminta	4 %	4 %
Kuljetus, varastointi ja tietoliikenne	-2 %	0 %
Rahoitus-, vakuutus- ym. toiminta	16 %	15 %
Yhteiskunnalliset palvelut	5 %	1 %
Toimiala tuntematon	18 %	-5 %

Toimialoittain tarkasteltuna muutos on Etelä-Pohjanmaalla pääsääntöisesti noudattanut koko maan arvoa. Merkittävimmät poikkeamat ovat rakentamistoimialan koko maata nopeampi kasvu (Etelä-Pohjanmaalla 152 uutta yrittäjää), kuljetus-varastointi-tietoliikenne toimialan lasku (14 yrittäjää) ja toimiala tuntemattoman kasvu (72 yrittäjää).

Yrittäjien koulutusaste. Yrittäjien koulutusaste on Tilastokeskuksen työssäkäyntitilaston mukaan Etelä-Pohjanmaalla alhaisempi kuin koko maassa yleensä. Opistoaste tai korkeampi koulutus oli Etelä-Pohjanmaalla 19 % yrittäjistä (koko maa 24 %). Yrittäjien koulutusaste Etelä-Pohjanmaalla ja koko maassa selviää taulukosta 4.

Taulukko 4. Yrittäjien koulutusaste Etelä-Pohjanmaalla ja koko maassa 2005. (Lähde: Tilastokeskus.)

Koulutusaste	Etelä-Pohjanmaa	Koko maa
Keskiaste	54 %	49 %
Alin korkea-aste	14 %	15 %
Alempi korkeakouluaste	4 %	5 %
Ylempi korkeakouluaste	2 %	6 %
Tutkijakoulutusaste	0 %	0 %
Koulutusaste tuntematon	26 %	25 %
Yhteensä	100 %	100 %

Lukujen pohjalta voidaan olettaa, että maakunnassa on pitkät perinteet vahvassa ammatillisessa koulutuksessa. Ammattikorkeakoulutuksella ja siitä ylemmällä koulutuksella näyttäisi olevan merkittäviä haasteita nostaa yrittäjien koulutusastetta Etelä-Pohjanmaalla. Akateemisen yrittäjyyden osuus Etelä-Pohjanmaalla on erittäin pieni. Lisäksi Etelä-Pohjanmaalla voidaan todeta, että yrittäjien koulutusaste laskee sijaintiseudun etäisyyden kasvaessa maakuntakeskukseen.

Yrittäjäintensiteetti koko väestöstä. Yrittäjäintensiteetti kuvaa yrittäjänä toimivien suhteellista osuutta koko väestöön. Seuraavissa kolmessa kuviossa on (1) vertailtu Etelä-Pohjanmaan yrittäjäintensiteettiä vuosina 1990, 2000, 2004 sekä 2005 ja (2) vertailtu sitä koko Suomen yrittäjäintensiteettiin vuonna 2005 sekä (3) vertailtu Etelä-Pohjanmaan osalta miesten ja naisten yrittäjäintensiteettiä. Yrittäjäintensiteetti on laskettu eri ikäisille aina 16 ikävuodesta 64 ikävuoteen saakka. Yrittäjänä toimiviin ei ole laskettu mukaan maatalousyrittäjiä.

Ensimmäisessä kuviossa (kuvio 4) on kuvattu kolmena eri ajankohtana, missä määrin eri ikäisiä toimi Etelä-Pohjanmaalla yrittäjänä. Vertailuvuodet ovat 1990, 2000, 2004 sekä 2005. Kokonaisuutena yrittäjäintensiteetti vuonna 2005 on suunnilleen sama kuin se oli vuonna 1990, vaikka välillä intensiteetti on ollut matalampikin. Kuviosta käy ilmi, että vuonna 1990 yrittäjäintensiteetti on ollut korkeampi kolmeen muuhun vertailuajankohtaan nähden aina 43-vuotiaisiin saakka. Ero ei ole niin suuri nuorimmissa ikäluokissa, mutta ns. aktiivisen yrittäjäksi ryhtymisiän eli tässä tapauksessa 34–43 ikävuosien välillä yrittäjäintensiteetti on selkeästi matalampi

vuonna 2005 kuin vuonna 1990 ja taas 52 ikävuodesta eteenpäin intensiteetti on korkeimmillaan vuoden 2005 tilastoissa.

2000-luvulta lähtien yrittäjien keski-ikä on noussut nopeasti ja yli 55-vuotiaiden yrittäjien osuus koko yrittäjäkunnasta on kasvanut. Toisaalta yrittäjäksi ryhdytään nykyään myös vanhempana. Vuonna 1990 yrittäjäintensiteetti oli korkein 40-vuotiailla, vuonna 2004 46-vuotiailla ja vuonna 2005 47-vuotiailla. Tästä eteenpäin on monia kysymysmerkkejä. Yli 55-vuotiailla yrittäjäintensiteetti tulee edelleen nousemaan, mutta viime aikaiset talouden heikkenevät näkymät ja konkreettisesti toteutuneet irtisanomiset ja lomautukset voivat tarkoittaa myös ns. pakkoyrittäjyyden kasvua aktiivityöikäisillä. Edelleen monia työsuhteita muutetaan yrittäjäpohjaisiksi, koska yritykset koosta riippumatta haluavat mieluummin ostaa työsuorituksia ostopalveluina toisilta yrittäjiltä kuin palkata lisää omaa työvoimaa. Nämä voivat omalta osaltaan lisää jonkin verran yrittäjyyttä. Toisaalta tulevaisuudessa palkkatyötä on entistä enemmän tarjolla, kun suuret ikäluokat jäävät eläkkeelle.

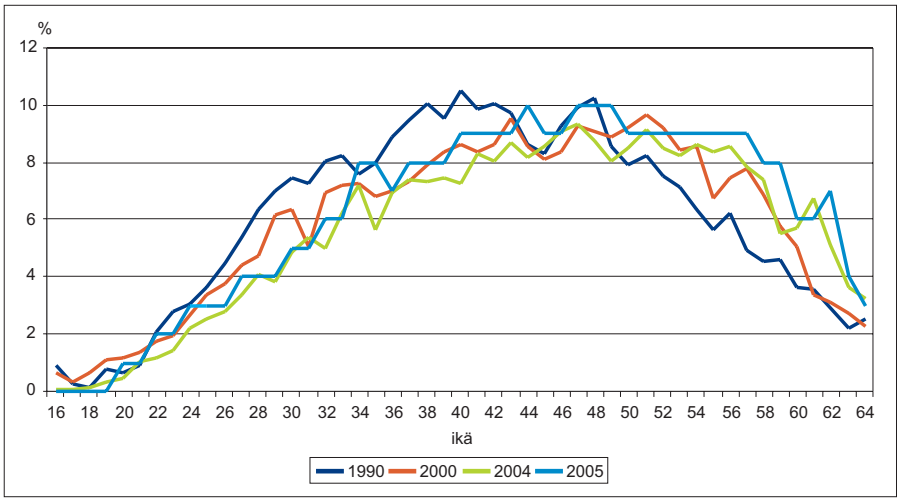

Kuvio 4. Yrittäjäintensiteetti Etelä-Pohjanmaalla vuosina 1990, 2000, 2004 sekä 2005. (Lähde: Tilastokeskus.)

Toisessa yrittäjäintensiteettikuviossa (kuvio 5) on vertailtu Etelä-Pohjanmaan ja Suomen keskimääräistä yrittäjäintensiteettiä vuonna 2005. Kuten vuoden 2004 vastaavassa kuviossa viime vuonna, myös vuonna 2005 Etelä-Pohjanmaalla lähestulkoon kaiken ikäisissä yrittäjäintensiteetti on korkeampi kuin Suomessa keskimäärin. Suurimmillaan ero Etelä-Pohjanmaan hyväksi on 34- ja 44-vuotiaiden kohdalla (v. 2004 47-vuotiaiden kohdalla), missä Etelä-Pohjanmaalla yrittäjänä toimivien osuus on noin 3 prosenttiyksikköä enemmän kuin se on koko maassa. Kaikkiaan ero Etelä-Pohjanmaan hyväksi ei ole niin suuri nuorten tai yli 57-vuotiaiden yrittäjien kohdalla, mutta ns. aktiiviyrittäjäikähaarukassa 39–58 ero on selvä.

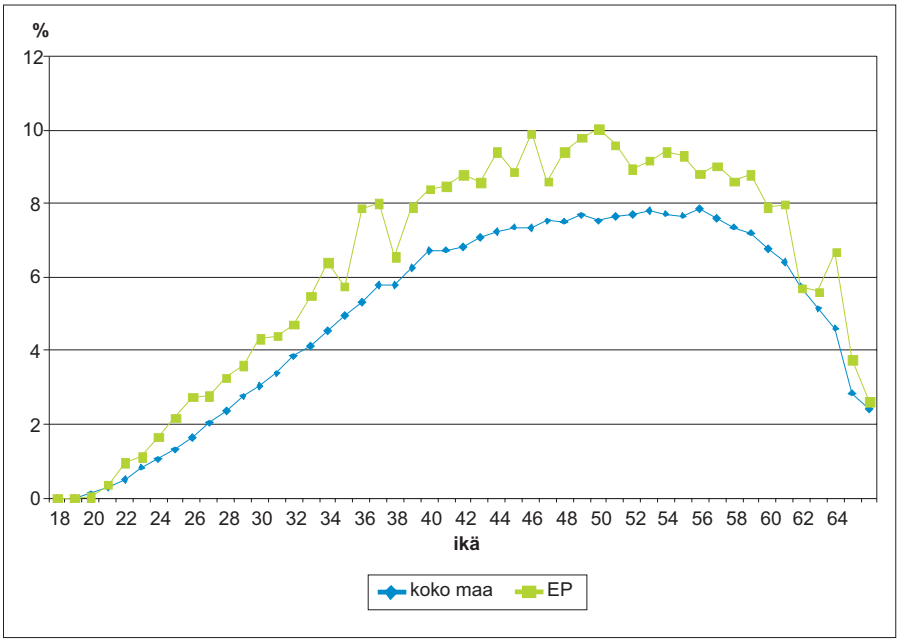

Kuvio 5. Yrittäjäintensiteetti Etelä-Pohjanmaalla ja Suomessa keskimäärin vuonna 2005. (Lähde: Tilastokeskus.)

Kuviossa 6 on vertailtu miesten ja naisten yrittäjäintensiteettiä Etelä-Pohjanmaalla vuonna 2005. Ero on hyvin selvä miesten eduksi. 44-vuotiailla miehillä yrittäjäintensiteetti on jopa 15 %, kun naisilla intensiteetti on korkeimmillaan 7 % (49-vuotiaista). Ero miesten ja naisten välillä kasvaa erityisesti aktiivisen yrittäjäksi ryhtymisiän aikana eli tässä tapauksessa 34 ikävuodesta ja jatkuu aina 57 ikävuoteen saakka. 30-ikävuoden jälkeen naiset jäävät jälkeen paljolti myös perheenperustamissyistä johtuen. Suurimmillaan ero on 45 vuoden iässä, jolloin miesten ja naisten välinen ero yrittäjäintensiteetissä on 8 %. Ennen 32 ikävuotta ja toisaalta 60 ikävuoden jälkeen miesten ja naisten erot eivät ole niin suuret. Tulevaisuuden arviona on, että yrittäjäjoukon eläköitymisen johdosta suurehko määrä myyntiin tulevia yrityksiä madaltaa myös naisten ja nuorten kynnystä yrittäjäksi ryhtymiseen, vaikkakin merkittävä osa ostajista tulee jo toimivien yritysten piiristä.

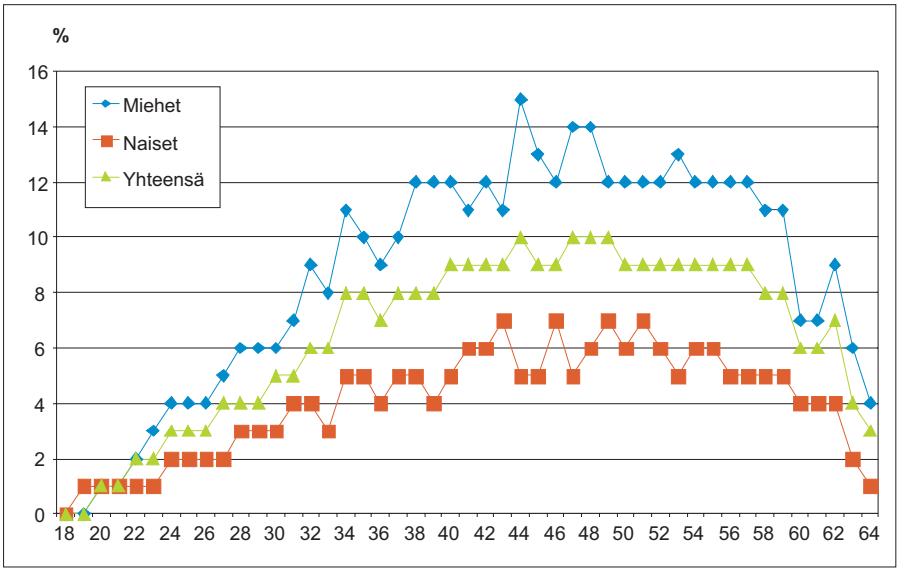

Kuvio 6. Miesten ja naisten yrittäjäintensiteetti Etelä-Pohjanmaalla vuonna 2005. (Lähde: Tilastokeskus.)

50+ yrittäjyysaikomukset Etelä-Pohjanmaalla. Väestön ikääntyminen kehittyneissä maissa on lisännyt tutkijoiden ja poliittisten päättäjien mielenkiintoa ikääntyviin työntekijöihin. Työuran pidentämistä pidetään yhtenä potentiaalisena ratkaisukeinona ikääntyvän väestön mukanaan tuomiin taloudellisiin ongelmiin, joista ehkä useimmiten mainittuja ovat työvoimapula sekä julkisten menojen kasvu ja niistä koituvan laskun jakautuminen pienevän työikäisen väestön maksettavaksi. Pidemmillä työurilla tavoitellaan julkisten menojen kasvun hidastamisen lisäksi myös muita taloudellisia hyötyjä, kuten verotuloja ja kokeneen työvoiman saatavuuden parantamista yrityksille. Työuran jatkaminen toisen palveluksessa ei ole välttämättä houkuttelevin vaihtoehto vanhemmalle työntekijälle, sillä esimerkiksi urakehitys ja oman osaamisen kehittämismahdollisuudet voivat jumiutua ikäsyrjinnän vuoksi. Muun muassa tätä taustaa vasten on viime vuosina virinnyt sekä poliittinen että akateeminen keskustelu yrittäjyydestä vanhemmalla iällä.

Vaasan yliopiston Johtamisen laitoksen Epanet-yrittäjyysprofessuuri yhteistyössä Levón-Instituutin kanssa toteutti talvella 2006–2007 yrittäjyysaikomuksia ja siihen vaikuttavia tekijöitä kartoittavan kyselytutkimuksen vanhan Vaasan läänin kolmessa maakunnassa (Etelä-Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa, Pohjanmaa).

Kyselytutkimukseen osallistui kaikkiaan 1301 Etelä-Pohjanmaalla, Keski-Pohjanmaalla tai Pohjanmaalla kyselyn toteuttamishetkellä (joulukuu 2006) asunutta 15–75 -vuotiasta henkilöä. Näistä eteläpohjalaisia oli 554 henkilöä eli noin 43 % koko otoksesta. Vastaajista 50-vuotiaita tai vanhempia oli 44 %.

Seuraavassa tarkastelemme 50+ ikäsegmenttiä kahden tunnusluvun avulla: 1) omaan arvioon perustuva todennäköisyys, että henkilö tulee perustamaan yrityksen; ja 2) kuinka yrittäjämäisesti vastaaja suhtautuu työntekoon. Vastausten keskiarvojen vertailu suoritettiin varianssianalyysin avulla.

Eteläpohjalaisista 50-vuotiaista ja vanhemmista vastaajista n. 15 % ilmoitti yrityksen perustamisen olevan heidän kohdallaan todennäköisen tai erittäin todennäköisen (seitsemänportaisen vastauskaalan arvot 5–7). Eteläpohjalaisten vastaukset eivät eronneet tilastollisesti merkitsevästi Keski-Pohjanmaalla ja Pohjanmaalla asuviin vastaajiin verrattuna, eli tämän mittarin mukaan yrittäjyysaikomukset eivät ole vahvempia tai heikompia Etelä-Pohjanmaalla.

Vastaajien asenteita työntekoon mitattiin 19 muuttujalla, joista muodostettiin lopullinen muuttuja ”yrittäjämäinen asenne työntekoon”. Keskiarvoltaan eteläpohjalaisten asenteet työntekoa kohtaan ovat lievästi yrittäjämäisempiä kuin muissa maakunnissa, mutta ero ei kuitenkaan ole tilastollisesti merkitsevä.

3 YRITYSTEN LAATU

3.1 Pk-yritysten kasvuhalu

Tässä yrittäjyyskatsauksessa ei ollut käytettävissä uusia tietoja nopean kasvun yritysten osuuksista koko yrityskannasta kuten oli viime vuoden vastaavassa katsauksessa. Tästä syystä keskitytään kuvaamaan kahden eri barometrin kautta eteläpohjalaisten pk-yritysten kasvuhalua.

Ensimmäiset pk-yritysten kasvuhaluun liittyvät tulokset ovat hiljattain ilmestyneestä Suomen Yrittäjien ja Finnveran toteuttamasta Pk-yritysbarometrista 2/2008. Taulukossa 5 on kuvattu, missä määrin Etelä-Pohjanmaalla ja koko maassa on eriasteisia kasvuhaluja omaavia yrityksiä. Etelä-Pohjanmaalla on suhteellisesti kolme prosenttiyksikköä vähemmän voimakkaasti kasvuhaluisia pk-yrityksiä kuin koko maassa keskimäärin.

Kaikkiaan voimakkaasti tai mahdollisuuksien mukaan kasvavia pk-yrityksiä on Etelä-Pohjanmaalla yhteensä 34 % (v. 2007 45 %) ja koko maassa 43 % (v. 2007 49 %) eli Etelä-Pohjanmaan osalta kasvuhalut ovat vähentyneet selvästi vuoden takaisesta. Etelä-Pohjanmaalla peräti 62 %:lla yrityksistä ei ole minkäänlaisia kasvuhaluja. Verrattaessa lukuja vuodesta 1998 lähtien kasvuhalut ovat Etelä-Pohjanmaalla olleet korkeimmillaan vuosina 2003–2004, jolloin Etelä-Pohjanmaalla kasvuhaluja oli korkeimmillaan jopa 60 prosentilla yrityksistä, mikä on 26 prosenttiyksikköä enemmän kuin tuoreimmassa barometrissa. Vuosina 2003–2004 kasvuhalut olivatkin Etelä-Pohjanmaalla jopa muuta Suomea korkeammat, vuosina 2006–07 koko maassa pk-yritysten kasvuhalu oli muutamaa prosenttiyksikköä korkeampi kuin Etelä-Pohjanmaalla ja tämän vuoden puolella ero on taas kasvanut muun maan hyväksi.

Taulukko 5. Pk-yritysten kasvuhaluisuus. (Lähde: Pk-yritysbarometri 2/2008.)

	Koko maa % n=3861 v. 2008 (2007)	**Etelä-Pohjanmaa % n=224 v. 2008 (2007)**
Olemme voimakkaasti kasvuhaluinen	9 (9)	5 (6)
Pyrimme kasvamaan mahdollisuuksien mukaan	34 (40)	29 (39)
Pyrimme säilyttämään asemamme	37 (34)	40 (39)
Yrityksellämme ei ole kasvutavoitteita	17 (16)	20 (14)
Toiminta loppuu seuraavan vuoden aikana	3 (2)	5 (2)

Pk-yritysbarometrin kasvuhalua koskeva kysymys ei erittele sen tarkemmin, tarkoitetaanko kasvuhalulla liikevaihdon kasvua, henkilöstön lisäystä, markkina-alueiden laajentamista jne. Monesti yritykset ovat valmiimpia liikevaihdon kasvattamiseen kuin henkilöstön kasvattamiseen, ja tästä syystä entistä useampi kasvuyritys päätyy hankkimaan kasvuun tarvittavan lisäkapasiteetin verkostoitumalla muiden yritysten kanssa (ulkoinen kasvu). Barometrissa tiedusteltiin työllistämisen suurimpia esteitä. Eteläpohjalaiset yritykset pitävät suurimpina työllistämisen esteinä työvoiman saatavuutta, kysynnän epävakaisuutta sekä työn sivukuluja. Vuotta aiempaan verrattuna samat kolme olivat kärjessä, mutta työn sivukuluja pidettiin silloin suurempana ongelmana kuin työvoiman saatavuutta. Tänä vuonna neljäsosa niistä alueen pk-yrityksistä, joilla on tarve työllistää, piti työvoiman saatavuutta pahimpana esteenä.

Työ- ja elinkeinoministeriö TEM:n huhti-kesäkuussa 2008 teettämän oman selvityksen mukaan kuusi prosenttia haastatelluista noin 4030 yrityksestä koko maassa oli voimakkaasti kasvuhakuisia. Luku on siis useamman prosenttiyksikön matalampi kuin Pk-yritysbarometrin vastaava luku. Alueittain tarkasteltuna TEM:n selvityksen mukaan voimakkaasti kasvuhakuisia yrityksiä on suhteellisesti eniten Pohjois-Pohjanmaalla ja Pohjanmaalla. Vastaavasti alhaisin kasvuhakuisten yritysten osuus on Etelä-Pohjanmaalla, Satakunnassa sekä Pohjois-Karjalassa (kuvio 7).

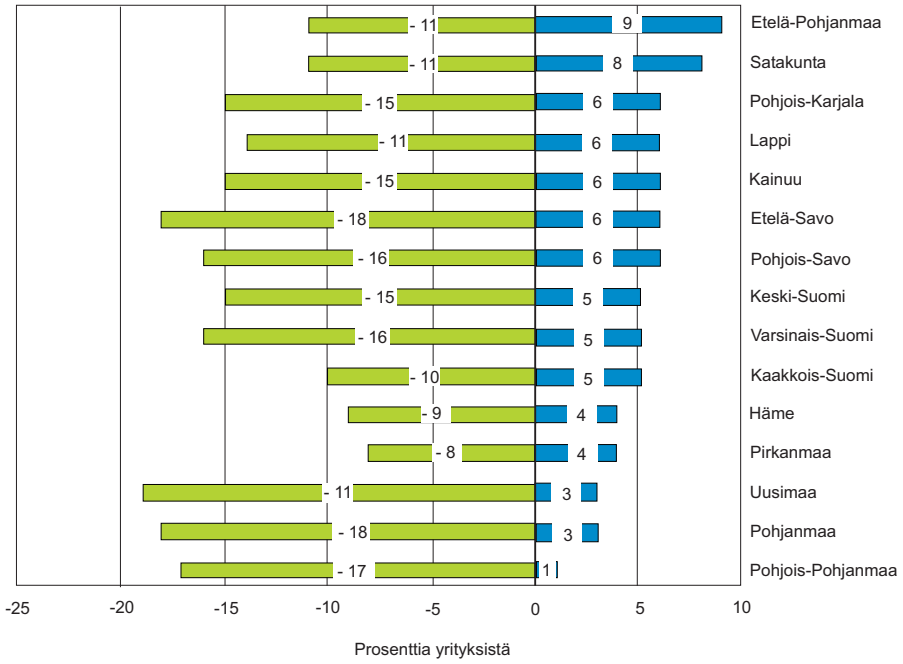

Kuvio 7. Voimakkaasti kasvuhakuisten ja kasvua tavoittelemattomien yritysten osuus kaikista yrityksistä TE-keskusaluettain vuonna 2008 (Lähde: TEM Yrittäjyyskatsaus 2008.)

3.2 Yritysten kansainvälistymisaste

Yritysten kansainvälistymistä tarkastellaan tässä katsauksessa pelkästään viennin näkökulmasta. Valtakunnallisissa vientitilastoissa Etelä-Pohjanmaa on pienimpien maakuntien joukossa, mikä pitkälti selittyy sillä, että maakuntamme on muuhun Suomeen ja lähimpiin naapurimaakuntiinsakin verrattuna vahvasti pien- ja kotimarkkinayritysvaltainen alue. Teollisuusyritystemme keskimääräinen henkilöstömäärä on 8 henkeä, kun se naapurimaakunnissamme on lähes kaksinkertainen eli luokkaa 15–16 henkeä. Naapurimaakuntiimme Pohjanmaahan, Keski-Suomeen ja Pirkanmaahan verrattaessa emme juurikaan häviä teollisten vientiyritysten kokonaismäärässä (itse asiassa pieniä, vuositasolla 16 000 – 1 miljoonan euron edestä vieviä teollisuusyrityksiä meillä on lukumääräisesti jopa enemmän kuin Pohjanmaalla ja Keski-Suomessa), mutta viennin kokonaisvolyymissa erot ovat merkittäviä. Vuoden 2006 vientitilastossa Etelä-Pohjanmaan kokonaisvienti oli vajaa 917 miljoonaa euroa, Pohjamaan lähes 3,7 miljardia, Keski-Suomen noin 3,2 miljardia ja Pirkanmaan yli 7 miljardia (taulukko 6). Samasta tilastosta nähdään myös, että viennin osuus alueemme teollisuusyritysten tuotannon bruttoarvosta on keskimäärin vain 25 %, kun se naapurimaakunnissamme vaihtelee välillä 55–63 %. Alueemme suurimmillakin, yli 1 miljoonan euron vuosivientiin yltävillä yrityksillä viennin osuus tuotannon bruttoarvosta on vain 41 %, kun se naapurimaakunnissa on välillä 72–79 %.

Taulukko 6. Teollisuuden vienti v.2006 viennin suuruuden mukaan Etelä-Pohjanmaalla, Pohjanmaalla, Keski-Suomessa ja Pirkanmaalla. (Lähde: Tilastokeskus.)

	Toimipaikat	Toimipaikat	Bruttoarvo	Vienti	Vienti/
Vientiarvo-luokka	yhteensä	on vientiä	EU	Yhteensä	bruttoarvo
Euro	lkm	lkm	Euro	Euro	%
E-Pohjanmaa	1 949	439	3 668 487 527	916 866 530	25,0
0 - 15 999	1 691	181	949 049 702	754 807	0,1
16 000 - 100 000	96	96	198 065 816	4 301 648	2,2
100 001 - 1 000 000	93	93	384 840 659	33 461 886	8,7
1 000 001 -	69	69	2 136 531 350	878 348 189	41,1
Pohjanmaa	1 187	394	5 813 824 583	3 693 344 414	63,5
0 - 15 999	941	148	821 984 851	638 200	0,1
16 000 - 100 000	83	83	141 417 450	3 493 604	2,5
100 001 - 1 000 000	80	80	226 301 843	30 793 737	13,6
1 000 001 -	83	83	4 624 120 439	3 658 418 873	79,1
Keski-Suomi	1 482	343	5 782 105 007	3 212 059 090	55,6
0 - 15 999	1 264	125	967 333 343	610 598	0,1
16 000 - 100 000	59	59	67 130 761	2 289 376	3,4
100 001 - 1 000 000	84	84	363 552 150	30 230 373	8,3
1 000 001 -	75	75	4 384 088 753	3 178 928 743	72,5
Pirkanmaa	3 079	761	12 713 701 079	7 179 145 166	56,5
0 - 15 999	2 567	249	2 615 205 937	1 178 763	0,0
16 000 - 100 000	167	167	333 580 724	7 287 959	2,2
100 001 - 1 000 000	161	161	537 210 788	58 898 940	11,0
1 000 001 -	184	184	9 227 703 630	7 111 779 504	77,1

Erot viennin volyymissa syntyvät erityisesti suurimpien vientiyritysten kautta. Vientitilastoissa ei ole tehty yli 1 miljoonan edestä vievien yritysten osalta tarkempaa jakoa eri suuruusluokkiin, mutta on selvää, että Pohjanmaan, Keski-Suomen ja Pirkanmaan tilastolukuja parantavat näiden maakuntien suuret, globaalit yritykset kuten Pohjanmaan ABB, Strömberg ja Vacon, Keski-Suomen sellu- ja paperitehtaat sekä Metso ja Pirkanmaan lukuisat suuret, globaalit konepajayritykset ja vaikkapa Nokia. Etelä-Pohjanmaalla tällaisia todella suuria globaaleja vientiyrityksiä ei ole, ja sen vuoksi olisikin mielenkiintoista jatkossa tarkastella, miten maakuntamme menestyy viennin ”keskiraskaassa sarjassa”, esimerkiksi kokoluokassa 1–10 miljoonaa.

Muihin maakuntiin verrattuna vaatimattomasta volyymista huolimatta Etelä-Pohjanmaan viennin kehitystä voidaan vuosina 2000–2006 pitää varsin positiivisena, sillä maakunnan vienti on kehittynyt suhteellisesti nopeammin kuin Keski-Suomen ja Pirkanmaan vienti. Ainoastaan Pohjanmaan alueen teollisuusyritysten viennin kehitys on kyseisenä ajanjaksona ollut suhteellisesti nopeampaa kuin Etelä-Pohjanmaalla. (taulukko 7, kuvio 8).

Taulukko 7. Teollisuuden vienti 2000–2006. (Lähde: Tilastokeskus.)

TEOLLISUUDEN VIENTI 2000 - 2006 (1000 EUR)							
ALUE	**2000**	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**
E-Pohjanmaa	679 337	699 236	787 998	688 158	712 941	751 413	916 866
Pohjanmaa	2 483 725	2 248 642	2 481 163	2 638 772	2 618 805	2 972 695	3 693 344
Keski-Suomi	2 719 956	2 905 743	2 789 607	2 814 881	2 631 117	2 743 212	3 178 929
Pirkanmaa	6306394	5740225	5945968	5529054	5833562	6352680	7179145
VIENNIN SUHTEELLINEN KEHITYS 2000 - 2006 (Indeksi 2000 = 100)							
	2000	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**
E-Pohjanmaa	100	103	116	101	105	111	135
Pohjanmaa	100	91	100	106	105	120	149
Keski-Suomi	100	107	103	103	97	101	117
Pirkanmaa	100	91	94	88	93	101	114

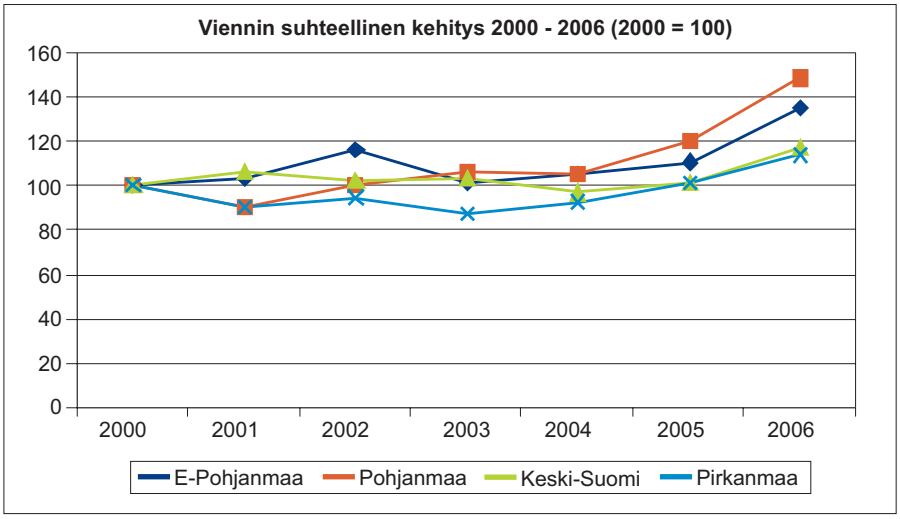

Kuvio 8. Viennin suhteellinen kehitys 2000–2006. (Lähde: Tilastokeskus.)

3.3 Yritysten tutkimus- ja kehittämistoiminta sekä innovatiivisuus

Yritysten tutkimus- ja kehittämistoiminta. Koko Suomessa yritysten tutkimus- ja kehittämistoiminta painottuu selvästi sähkö- ja elektroniikkateollisuuteen. Teollisuuden sisällä toimiala edustaa kahta kolmannesta koko teollisuudessa tehdyistä henkilötyövuosista. Vastaavasti kokoluokittain tarkasteltuna tutkimus- ja kehittämistyön määrä painottuu yli 500-hengen yrityksiin, jossa tehdään vastaavasti kaksi kolmannesta kaikesta yritysten tutkimus- ja kehittämistyöstä työvuosilla mitattuna.

Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden yritysten jälkeen eniten tutkimus- ja kehittämistyötä tehdään tietojenkäsittelypalvelualan yrityksissä. Työvuosien määrä on kuitenkin vain viidenneksen sähkö- ja elektroniikkateollisuuden määrästä. Seuraavaksi aktiivisimpia toimialoja ovat teollisuuden kone- ja laitevalmistus sekä kemikaaleja ja kemiallisia tuotteita valmistava teollisuus.

Etelä-Pohjanmaalla tutkimushenkilöstöä on yrityksissä vuoden 2006 tilaston mukaan 413 henkeä. Tutkimustyövuosia tehdään kuitenkin selvästi vähemmän kuin maakunnan väestöosuus edellyttäisi. Jos toiminta olisi valtakunnallisesti keskimääräisellä tasolla, prosenttiluvun pitäisi olla neljä. Suhdeluku on kuitenkin pysynyt suurin piirtein samalla tasolla eli alle prosentissa. Yritysten tutkimustyö on valtakunnassa lisääntynyt vajaat 50 % näiden vuosien aikana. Työ on absoluuttisesti laajentunut siten myös Etelä-Pohjanmaalla.

Korkeakoulusektorilla eroa valtakunnalliseen tasoon on hieman kavennettu. Käytännössä tilanne on todennäköisesti vielä vähän positiivisempi, koska osa 2000-luvulla laajentuneesta T&K-työstä kirjautuu yliopistojen osalta muiden maakuntien tilastoihin.

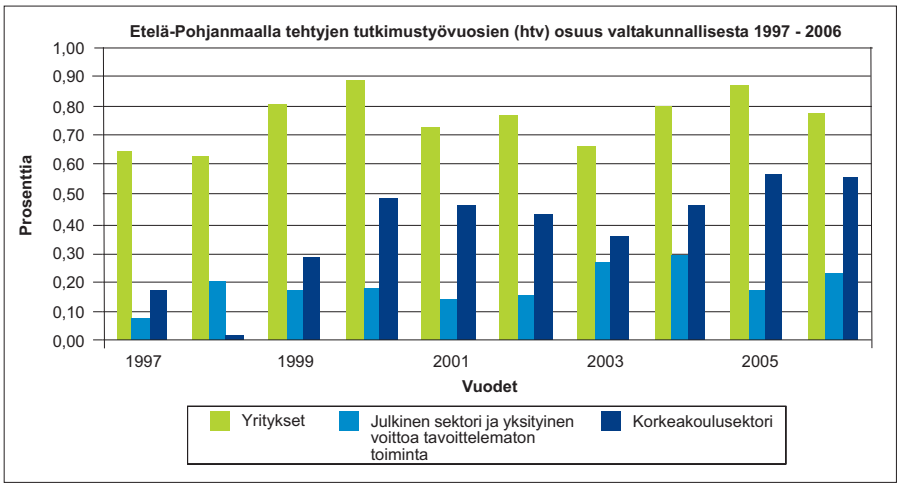

Kuvio 9. Etelä-Pohjanmaalla tehtyjen tutkimustyövuosien (htv) osuus valtakunnallisesta 1997–2006. (Lähde: Tilastokeskus.)

Etelä-Pohjanmaan sisällä tutkimus- ja kehittämistoiminta painottuu Seinäjoen seutukuntaan (kuvio 10). Seuraavaksi eniten tutkimus- ja kehittämistyötä tehdään Härmänmaalla. Muut seutukunnat ovat lähellä toisiaan.

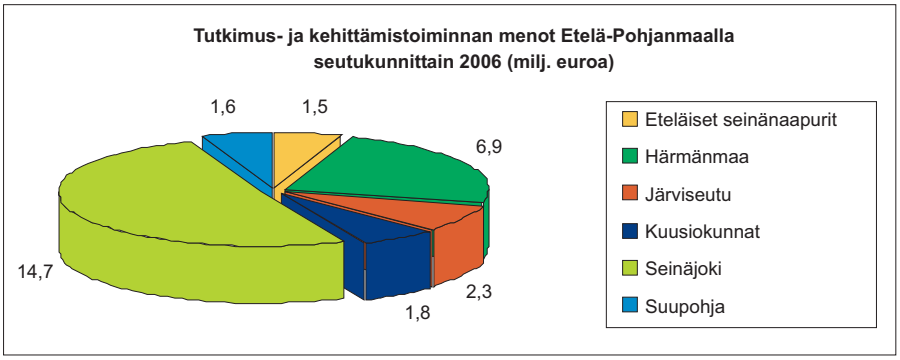

Kuvio 10. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan menot Etelä-Pohjanmaalla seutukunnittain 2006. (Lähde: Tilastokeskus.)

Etelä-Pohjanmaan yritystoiminnan rakenteesta johtuen tutkimus- ja kehittämistoiminnan valtakunnalliset seurantatilastot eivät anna kokonaiskuvaa eteläpohjalaisten yritysten kehittämisaktiivisuudesta. Aktiivisuutta kuvaavat myös suhteelliset muutokset. Kuviossa 11 on analysoitu miten paljon yritysten tutkimus- ja kehittämistoiminnan menot ovat muuttuneet vuosien 1997–2006 aikana. Maakunnittaiset erot kehityksessä ovat hämmästyttävän suuria. Tutkimus- ja kehittämistoiminta on laajentunut erityisesti Pohjois-Pohjanmaalla, Pirkanmaalla ja Kanta-Hämeessä. Etelä-Pohjanmaalla toiminnan laajentuminen on näiden tietojen perusteella hieman keskiarvon alapuolella.

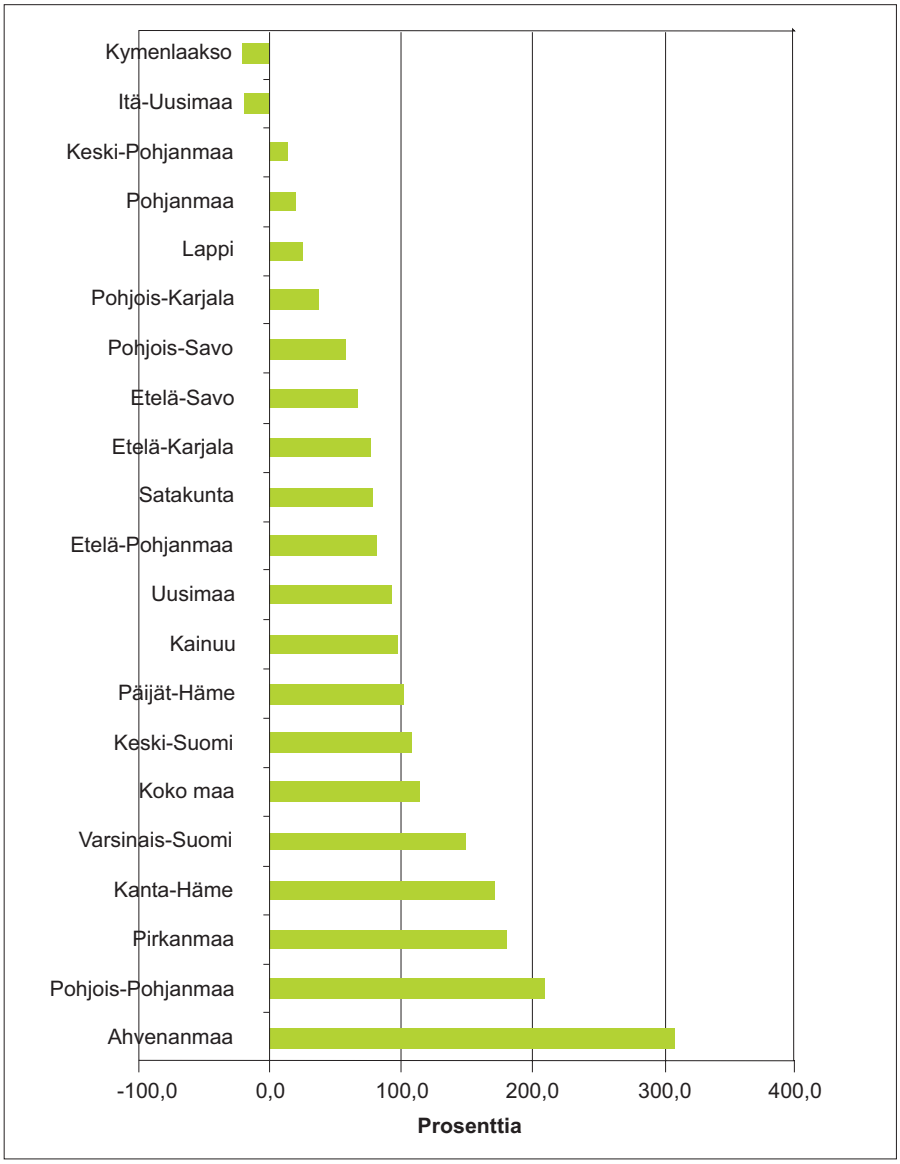

Kuvio 11. Yritysten T&K-menojen muutos alueittain 1997–2006. (Lähde: Tilastokeskus.)

Tarkasteltaessa esimerkiksi Tekesin rahoitustoimintaa ja rahoituksen kohdentumista alueittain voidaan tuottaa kokonaislukuja herkempi mittari alueen aktiivisuuden kuvaamiselle. Koska kehittämistoimintaan haetun rahoituksen suuruus euroina riippuu paljon yritysten/hankkeiden kokoluokasta, on perusteltua analysoida hankkeiden lukumäärää (kuvio 12).

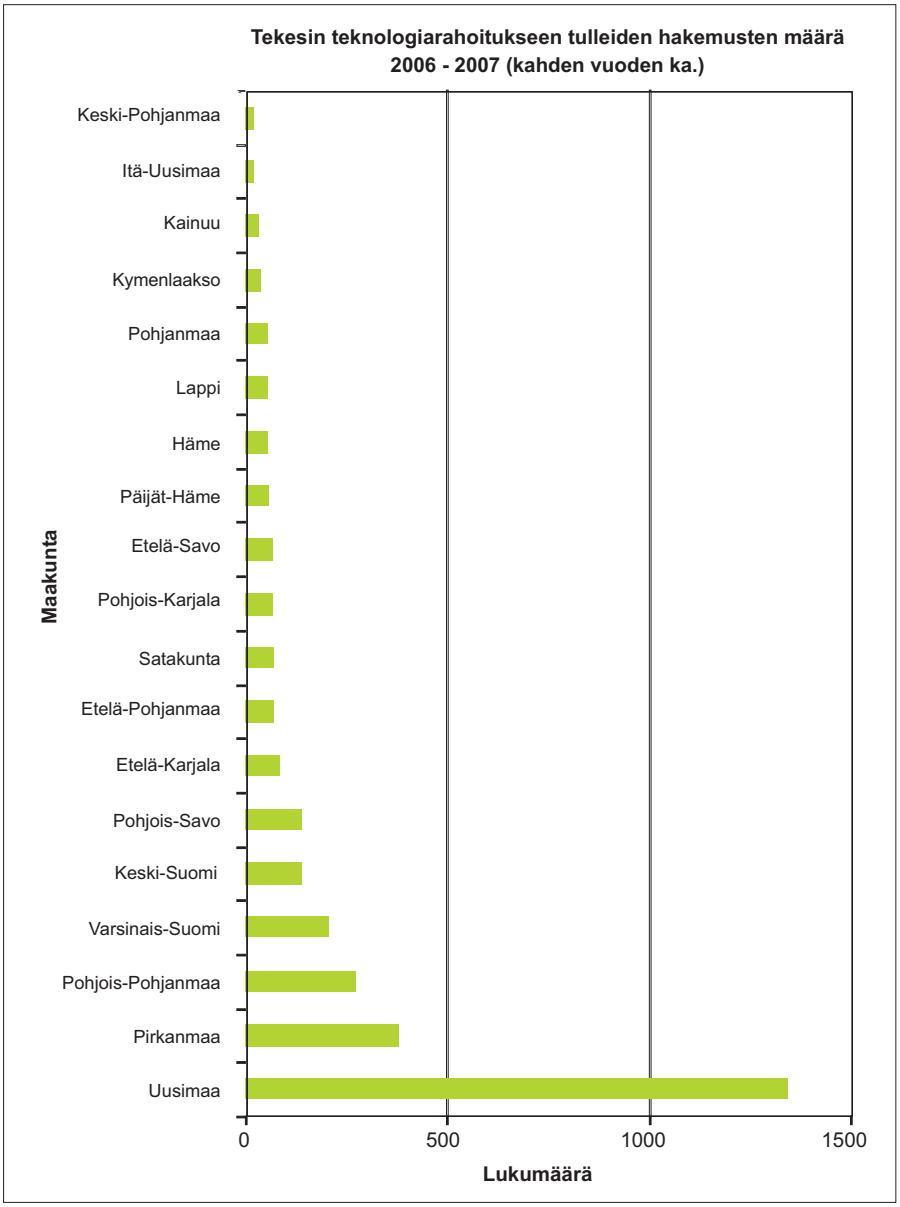

Kuvio 12. Tekesin teknologiarahoitushakemukset maakunnittain 2006 ja 2007. (Lähde: Tekes.)

Vuosien 2006–2007 tilaston mukaan Etelä-Pohjanmaa sijoittuu sijaluvulle kahdeksan, kun mitataan hankehakemusten lukumäärää. Tilasto pitää sisällään kaikki Tekesin teknologiarahoitusta hakeneet hankkeet. Tutkimushankkeiden toteuttajina on yleensä korkeakoulu- tai tutkimuslaitos, mutta kumppaneina on yleensä yrityksiä. Tuotekehityshankkeet ovat tutkimushankkeita yrityspainotteisempia.

Tekesin rahoituksen hallinnollisella tilastolla on omat rajoitteensa. Se ei kuvaa kaikkea yritysten kehittämistoimintaa. Tekesin merkitys yritysten ja yrityksiä lähellä olevan tutkimus- ja tuotekehityksen rahoittajana on kuitenkin suuri. Tästä syystä tilastoa voi pitää kuvaavana.

Yrityksen innovatiivisuus voi koskea tuotteita, tuotantoprosessia, käytettävää teknologiaa, organisaatiota tai markkinoita. Tutkimus- ja tuotekehityspanostukset tukevat selvästi uusien tuotteiden syntymistä.

Osaamisintensiivisiä liike-elämän palveluja tuottavat yritykset. Osaamisintensiivisiä liike-elämän palveluja tuottavia yrityksiä eli ns. kibs-yrityksiä pidetään erityisen kiinnostavina innovaatioympäristöön liittyvissä tarkasteluissa, sillä kibs-aloilla katsotaan olevan merkitystä osaamisen ja innovaatiopotentiaalin kerryttäjinä. Kibs-palvelut ovat parhaimmillaan joustava ja yritysten kehittymistä edistävä resurssi. Maakunnan tilanne kibs-palvelujen tarjonnassa on perinteisesti ollut heikko suhteessa maan kokonaistarjontaan. Vuonna 2002 Etelä-Pohjanmaalla työskenteli vain 1,1 % alan henkilöstöstä. On syytä huomata, että voimakas keskittyminen pääkaupunkiseudulle ja suurkaupunkeihin on kibs-palveluille tyypillistä.

Vuosien 2002–2006 välillä Etelä-Pohjanmaa on hieman kuronut umpeen suhteellista eroa. Vuonna 2006 toimipaikkojen määrä oli 756 (661 vuonna 2002). Kibs-alojen henkilöstön määrä on myös kasvanut: vuoden 2006 tilaston mukaan kibs-yrityksissä työskenteli maakunnassa jo yli 1700 henkilöä. Osaamisintensiivisten liike-elämän palvelujen tarjonta maakunnassa on kasvanut keskimäärin koko maata nopeammin (taulukko 8).

Taulukko 8. Kibs-toimipaikkojen, henkilöstön ja liikevaihdon muutos 2002–2006. (Lähde: Tilastokeskus.)

	Toimipaikkojen määrän muutos 2002-2006, %	Henkilöstön määrän muutos 2002-2006, %	Liikevaihdon muutos 2002-2006 %
Koko maa			
72 Tietojenkäsittelypalvelu	21,3	13,2	39,2
73 Tutkimus ja kehittäminen	21,7	9,5	15,1
741 Liike-elämän hallinnolliset palvelut	10,1	-9,3	-15,7
742 Tekniset palvelut	12,4	11,3	19,8
744 Mainospalvelut	4,5	-1,7	5,7
745 Työnvälitys ja henkilöstön hankinta	65,3	123,5	177,4
Yhteensä	**13,4**	**17,4**	**18,4**
Etelä-Pohjanmaa			
72 Tietojenkäsittelypalvelu	50,7	47,2	78,1
73 Tutkimus ja kehittäminen	25,0	-29,5	-75,9
741 Liike-elämän hallinnolliset palvelut	5,5	8,3	-1,6
742 Tekniset palvelut	18,6	3,0	51,7
744 Mainospalvelut	6,7	31,4	35,5
745 Työnvälitys ja henkilöstön hankinta	33,3	342,3	678,1
Yhteensä	**14,4**	**33,3**	**33,5**

Toimipaikkojen kokonaismäärässä kasvu on ollut vain hieman koko maan kasvua suurempi, mutta henkilöstön ja liikevaihdon määrä ovat kasvaneet selkeästi maan keskiarvoa enemmän. Kasvu on ollut merkittävää etenkin rekrytointi- ja henkilöstönvuokrausalalla, joka vuonna 2002 työllisti maakunnassa vain 78 mutta vuonna 2006 jo 345 henkilöä. Myös tietojenkäsittelypalveluissa, teknisissä palveluissa ja mainospalveluissa on tapahtunut voimakasta kasvua. Kasvusta huolimatta Etelä-Pohjanmaalla on edelleen suhteessa vähän kibs-alojen työpaikkoja. Esimerkiksi mainosalalla työskentelee vain 0.68 % alan henkilöstöstä.

3.4 Yritystoimipaikkojen määrän ja henkilöstön kehitys

Toimipaikat. Etelä-Pohjanmaalla oli vuoden 2006 lopulla 11 470 yritystoimipaikkaa (pl. aputoimipaikat). Eniten yritystoimipaikkoja oli Seinäjoella, hieman yli 2 200. Yritystoimipaikat ovat keskittyneet väestöä vähemmän Seinäjoen seudulle: vuoden 2006 lopulla maakunnan asukkaista asui 51 % Seinäjoen seudulla, mutta sen osuus yritystoimipaikoista oli 49 %.

Toimipaikkamäärä maakunnassa on viime vuosina kasvanut hyvän talouskasvun ansiosta. Vuosina 2002–2006 toimipaikkamäärä kasvoi Jurvaa ja Teuvaa lukuun ottamatta jokaisessa eteläpohjalaiskunnassa, yhteensä kasvua oli lähes tuhannen toimipaikan verran. Kunnista toimipaikkojen kasvu on ollut nopeinta Nurmossa, 24 %.

Seutukunnista (aluejako 2008 mukainen) toimipaikkamäärä kasvoi nopeimmin 2002–2006 Härmänmaalla, lähes 14 %. Kasvu oli hitainta Suupohjassa ja Järviseudulla, noin kuusi prosenttia.

Yritysten henkilöstömäärä. Yritysten henkilöstömäärä oli yritysrekisterin vuositilaston mukaan Etelä-Pohjanmaalla vuonna 2006 noin 42 300 henkeä. Tästä noin 55 % eli 23 200 henkeä oli Seinäjoen seudulla. Henkilöstömäärä oli kunnista suurin Seinäjoella, vajaat 11 600. Kahdentuhannen rajan henkilöstömäärä ylitti Seinäjoen ohella neljässä muussa kunnassa eli Kauhajoella, Kurikassa, Lapualla ja Nurmossa.

Vuodesta 2001 vuoteen 2006 Etelä-Pohjanmaan yritysten henkilöstömäärä kasvoi noin 4 600 hengen verran. Eniten määrä kasvoi Seinäjoella, noin 1 800 henkeä. Yritysten henkilöstön kasvua tapahtui hyvän talouskehityksen ansiosta eri puolilla maakuntaa, sillä vain neljän kunnan yritysten henkilöstömäärä pienentyi vuodesta 2001 vuoteen 2006. Henkilöstön määrän prosentuaalinen kasvuvauhti oli korkein Töysässä, 34 %. Yritysten henkilöstömäärä pieneni eniten Kauhavalla, 178 henkeä ja suhteellisesti eniten Jurvassa: 9,5 %.

Liikevaihto. Yritystoimipaikkojen yhteenlaskettu liikevaihto oli vuonna 2006 Etelä-Pohjanmaalla hieman yli 8 miljardia euroa. Kunnista liikevaihdon määrällinen kasvu vuosina 2002–2006 oli suurinta Nurmossa, noin 461 miljoonaa euroa. Myös Seinäjoella, Kauhajoella ja Alajärvellä liikevaihdon kasvu oli yli 100 miljoonaa.

Liikevaihto kasvoi 2002 - 2006 nopeimmin Nurmossa, 78 %. Myös Töysässä ja Karijoella liikevaihdon kasvu oli yli 60 %. Soini oli ainoa eteläpohjalaiskunta, jossa liikevaihto laski em. aikana, noin 1,6 miljoonaa euroa eli hieman yli kaksi prosenttia. Seutukunnista nopeimpaan liikevaihdon kasvuun ylsi Järviseutu, jossa liikevaihto kasvoi 45 %. Seutukunnista hitain liikevaihdon kasvu oli Kuusiokunnissa, 23 %.

Päätoimialat. Liikevaihdoltaan ja henkilöstömäärältään suurimmat päätoimialat vuonna 2006 olivat teollisuus (liikevaihto 3,49 mrd – henkilöstö noin 15 700) ja kauppa (2,67 mrd – henkilöstö noin 7 900). Teollisuusaloista elintarviketeollisuus oli liikevaihdoltaan suurin toimiala: sen liikevaihto oli noin 1,28 miljardia euroa. Henkilöstömäärältään suurin teollisuudenala oli metallien jalostus ja metallituotteiden valmistus (n. 3 200).

Vuosina 2002–2006 elintarviketeollisuus oli liikevaihdoltaan eniten kasvanut teollisuuden toimiala. Kasvua kertyi noin 380 miljoonan euron verran eli 42 %. Teollisuudessa liikevaihdon kasvu tuona aikana oli kuitenkin nopeinta elektroniikka- ja sähkötuotteiden valmistuksessa, 88 %. Muun valmistuksen päätoimiala, johon kuuluu myös huonekaluteollisuus, oli ainoa päätoimiala, jonka liikevaihto väheni, noin kolme prosenttia.

Vuonna 2006 yritysten henkeä kohti laskettu keskimääräinen liikevaihto oli pienin Suupohjan alueella, noin 152 200 euroa.

Pienimuotoisuus. Eteläpohjalaiselle yritystoiminnalle on luonteenomaista pienuus. Vuonna 2006 henkilöstömäärä oli yritystoimipaikkaa kohti keskimäärin 3,7, eli maakunnistamme vähiten. Kunnittainen keskiarvo vaihteli Lehtimäen 1,7:stä Ylihärmän 7,2:een henkilöön toimipaikkaa kohti. Keskimääräinen henkilöstömäärä oli suurin Seinäjoen seudulla (4,1) ja pienin Järviseudulla (2,8).

Yritystoiminnan pienimuotoisuus näkyy myös yritysten liikevaihdossa: henkeä kohti laskettu keskimääräinen liikevaihto vuonna 2006 oli Etelä-Pohjanmaalla 191 074 euroa, valtakunnallisen tason ollessa 255 349 euroa. Eteläpohjalaisten yritysten liikevaihto henkeä kohti oli siis 75 % koko maan tasosta. Henkeä kohti lasketussa liikevaihdossa on suuret kunnittaiset erot: korkein liikevaihto oli Nurmossa (334 100 euroa) ja matalin Lappajärvellä (111 500 euroa). Tähän vaikuttaa kunnassa olevien yritysten keskikoko: yksikin iso yritys voi nostaa keskimääräistä liikevaihtoa, kuten esim. Nurmossa. Liikevaihdon tasoon vaikuttaa myös hintojen nousu, esim. metalliteollisuudessa hintojen nousu on kasvattanut yritysten liikevaihtoja huomattavasti.

3.5 Teollisuuden tuotannon arvo ja investoinnit

Tilastokeskuksen kokoama teollisuuden alue- ja toimialatilasto sisältää tietoja teollisuuden alueellisista investoinneista. Seuraavassa esitellään tilaston tietoja vuosina 1995–2006, vuoden 2006 aluejaon mukaisesti. Lapua kuului tuolloin Härmänmaan seutukuntaan nykyisen Seinäjoen seutukunnan asemesta.

Etelä-Pohjanmaan tuotannoltaan suurin teollisuudenala on tuotannon bruttoarvolla mitattuna metalliteollisuus, jonka tuotannon bruttoarvo kohosi vuonna 2006 ensi kertaa suuremmaksi kuin elintarviketeollisuuden. Maakunnan teollisuustuotannon bruttoarvo oli tuolloin 3,45 miljardia euroa, josta metalliteollisuuden osuus 1,35 miljardia ja elintarviketeollisuuden 1,25 miljardia euroa. Metalliteollisuuden alatoimialoista tuotannon arvoltaan suurin on metallituotteiden valmistus (pl. koneet ja laitteet): 608 miljoonaa euroa.

Eri teollisuudenalat ovat alueellisesti keskittyneitä. Elintarviketeollisuus Seinäjoen seutukuntaan (89 % maakunnan tuotannon bruttoarvosta vuonna 2006), koneiden ja laitteiden valmistus Härmänmaalle (59 %), ei-metallisten mineraalituotteiden valmistus Kuusiokuntiin [esim. lasiteollisuus] (31 %) sekä saha- ja puutuoteteollisuus Järviseudulle (25 %)

Investoinnit ovat hyvä talouskehityksen mittari, sillä ne kuvaavat hyvin tulevaisuutta koskevia odotuksia, koska investointien rahoittaminen vaatii suuria pääomia ja investointien kustannukset saadaan katettua vasta pidemmän ajan kuluessa. Investoinneilla voidaan nostaa myös toiminnan tuottavuutta, kun esim. vanhaa kone- ja laitekantaa korvataan uudemmalla ja kehittyneemmällä.

Etelä-Pohjanmaan teollisuus investoi vuosina 2000–2006 maakuntaan noin 760 miljoonaa euroa. Tästä oli elintarviketeollisuuden investointeja 40 % ja metalliteollisuuden 31 %. Verrattuna ajanjakson 1995–99 investointeihin on elintarviketeollisuuden osuus investoinneista kasvanut ja metalliteollisuuden vähentynyt. Muiden teollisuudenalojen osuus investoinneista pienentyi hiukan.

Koko teollisuuden investointiaste vuosina 1995–99 oli Etelä-Pohjanmaalla 15,4 % ja vuosina 2000–2006 14,1 %. Koko maan tasoon verraten maakunnan investointiaste oli ajanjaksolla 1995–1999 0,1 %-yksikköä maan tason yläpuolella, mutta vuosina 2000–2006 jo 3,4 %-yksikköä korkeampi, mikä johtui valtakunnallisen investointiasteen alentumisesta.

Teollisuuden työllistä kohti lasketut keskimääräiset investoinnit ovat alentuneet valtakunnallisesti ajanjaksolla 2000–2006 vuosiin 1995–99 verrattuna. Vuosina 1995–99 investoinnit olivat koko maassa työllistä kohti noin 8 600 euroa, mutta ajanjaksolla 2000–2006 ne olivat noin 7 200 euroa. Etelä-Pohjanmaalla investointien työllistä kohti laskettu arvo oli vuosina 1995–99 noin 6 200 euroa, mutta ajanjaksolla 2000–2006 jo noin 7 100 euroa. Teollisuuden investointien suhteellinen kasvuvauhti on ollut Etelä-Pohjanmaalla huomattavasti koko maan tasoa nopeampaa em. ajanjaksolla.

Etelä-Pohjanmaan teollisuuden investoinneista huomattava osa keskittyy Seinäjoen seutukuntaan. Seinäjoen seutukunnan osuus maakunnan investoinneista oli vuosina 2000–2006 45,6 % ja se nousi huomattavasti ajanjaksoon 1995–99 verraten, jolloin se oli 37 %. Tämä selittyy ennen muuta elintarviketeollisuuden investointien huomattavalla kasvulla: elintarviketeollisuus investoi vuosina 1995–99 Seinäjoen seutukuntaan noin 121 miljoonaa euroa, mutta ajanjaksolla 2000–2006 investointien määrä oli jo lähes 261 miljoonaa.

Härmänmaan seutukunnan osuus teollisuusinvestoinneista oli toiseksi suurin: vuosina 2000–2006 se oli 20,4 % maakuntaan tehdyistä teollisuusinvestoinneista. Investointien määrä oli tuona aikana pienin Kuusiokunnissa, 54 miljoonaa euroa.

Teollisuuden investointiaste eli teollisuuden investointien osuus teollisuuden arvonlisäyksestä oli Etelä-Pohjanmaalla vuosina 2000–2006 14,1 % (15,4 % vuosina 1995–99). Elintarviketeollisuuden investointiaste nousi verrattuna vuosien 1995–99 investointiasteeseen ja oli vuosina 2000–2006 22,7 %. Sen sijaan metalliteollisuuden investointiaste oli vuosina 1995–99 ja 2000–2006 huomattavasti pienempi kuin elintarviketeollisuudessa. Vuosina 1995–99 investointiaste oli 13,4 % ja 2000–2006 10,2 %. Muiden teollisuudenalojen yhteenlaskettu investointiaste oli ajanjaksolla 2000–2006 12,7 %.

Teollisuuden investointiaste oli seutukunnista korkein vuosina 1995–99 Järviseudulla (23,2 %) ja 2000–2006 Seinäjoen seutukunnassa (17,8 %). Seinäjoen seutukunta on ollut jokaisena vuonna 2000–2006 investointiasteeltaan maakunnan kahden korkeimman seutukunnan joukossa.

Tilastokeskuksen työssäkäyntitilaston mukaan Etelä-Pohjanmaalla oli vuonna 2005 viisi kuntaa, joissa teollisuus oli työpaikkamäärältään suurin päätoimiala. Nämä kunnat olivat Alahärmä, Ylihärmä, Vimpeli, Nurmo ja Kurikka.

4 YRITYSKENTÄN DYNAMIIKKA

4.1 Aloittaneet ja lopettaneet yritykset

Viime vuosien taloudellinen kasvu on heijastunut monilla tavoin yritystoimintaan, mm. siten, että yritysten määrä on kasvanut.

Tilastokeskuksen aluetilinpidon ennakkotiedon mukaan yrityksissä tuotettiin vuonna 2006 79 % Etelä-Pohjanmaan arvonlisäyksestä ja ne työllistivät 77 % maakunnan työllisistä. Yritysten osuus arvonlisäyksen ja työllisyyden lähteenä on 2000-luvulla hivenen vähentynyt: tämä johtuu lähinnä julkisen sektorin ylläpitämän sosiaali- ja terveydenhuollon kasvusta.

Etelä-Pohjanmaalla aloitti vuosina 2001–2007 toimintansa 6 852 yritystä ja lopetti 4 995. Näin ollen aloittaneita yrityksiä oli 1 587 enemmän kuin lopettaneita ja yritysten määrä on kasvanut.

Aloittaneiden yritysten vuosittainen määrä on lisääntynyt ja vuosina 2005–2007 se on noussut yli tuhannen aloittaneen yrityksen tasolle. Myös lopettaneiden yritysten määrä on kasvanut ja ylitti vuonna 2007 kahdeksansadan rajan.

Suhteessa vuosien 2001–2007 keskimääräiseen yrityskantaan aloittaneita yrityksiä on ollut kunnittain tarkasteltuna Etelä-Pohjanmaalla eniten Nurmossa, 69 % (kuvio 13). Myös Seinäjoella ja Karijoella aloittaneiden osuus suhteessa yrityskantaan on tuona aikana ylittänyt 60 prosentin osuuden. Maakunnallinen aloittaneiden yritysten osuus oli 55,1 %. Valtakunnallinen osuus suhteessa yrityskantaan oli Etelä-Pohjanmaan kärkikuntia korkeampi: 69,5 %. Suhteessa yrityskantaan aloittaneita yrityksiä on ollut vähiten Isojoella ja Lappajärvellä (39,6 % molemmissa).

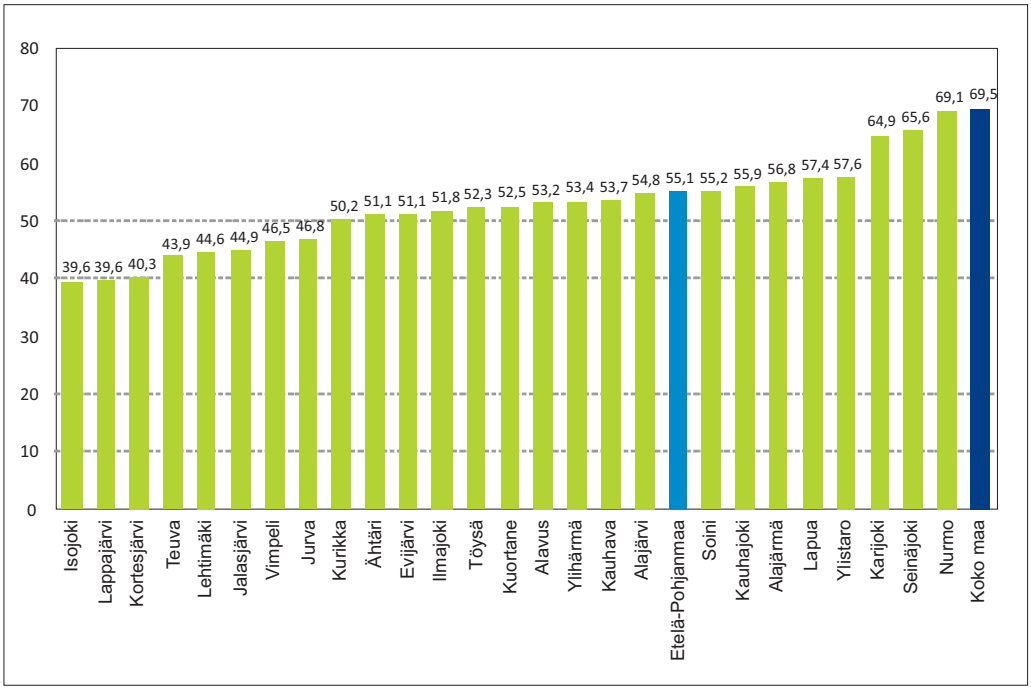

Kuvio 13. Aloittaneet yritykset 2001–2007 suhteessa keskimääräiseen yrityskantaan Etelä-Pohjanmaalla, % . (Lähde: Tilastokeskus.)

Lopettaneita yrityksiä on ollut vuosina 2001–2007 suhteessa Etelä-Pohjanmaan keskimääräiseen yrityskantaan vuosina 2001–2007 41,8 %. Koko maassa lopettaneiden yritysten osuus oli 52,1 %, eli korkeampi kuin yhdessäkään Etelä-Pohjanmaan kunnassa. Kunnittain tarkasteluna lopettaneita yrityksiä suhteessa yrityskantaan on Etelä-Pohjanmaalla ollut eniten Seinäjoella, hieman alle 51 %. Seuraavaksi eniten lopettaneita yrityksiä oli Jurvassa (45 %) ja Kuortaneella (44 %).

Suhteellisesti vähiten lopetuksia on ollut Kortesjärvellä, noin 24 %. Myös Evijärvellä ja Isojoella lopettaneiden osuus oli alle 35 % keskimääräisestä yrityskannasta.

4.2 Yritysten vaihtuvuus, konkurssit ja yrityssaneeraukset

Yrityskannan vaihtuvuus. Vuosina 2001–2007 Etelä-Pohjanmaan yrityskannan vaihtuvuus (aloittaneet + lopettaneet yritykset suhteessa keskimääräisen yrityskantaan 2001–2007) on ollut maakuntiemme pienin, 97 %. Vain naapurissa Pohjanmaalla yrityskannan vaihtuvuutta kuvaava prosenttiluku jäi myös alle sadan, ollen 99,3 %. Etelä-Pohjanmaan yrityskannan vaihtuvuutta voidaan siis luonnehtia valtakunnan tasoon verrattuna pieneksi.

Koko maassa vaihtuvuus oli 121,7 %. Huomionarvoista on, että kolme vaihtuvuudeltaan pienintä maakuntaa ovat naapurimaakunnat Etelä-Pohjanmaa, Pohjanmaa ja Keski-Pohjanmaa.

Vaihtuvuus on korkeinta Uudellamaalla, Pirkanmaalla ja Kanta-Hämeessä, jotka kaikki ovat kasvavan väestön alueita. Näiden maakuntien vaihtuvuutta selittäneekin juuri väestönkasvu – kasvavat markkinat houkuttelevat yritysten perustamiseen (mikä näkyy suhteellisesti suurena aloittaneiden yritysten osuutena suhteessa yrityskantaan), mutta samalla tapahtuu myös yritystoiminnan lopettamisia, kun kilpailu markkinoilla on kovempaa kuin muualla maassa.

Pieni vaihtuvuus voi viestiä siitä, että yritysten toimintaympäristö on Etelä-Pohjanmaalla sangen vakaa. Esim. yritysten ja oppilaitosten välisen yhteistyön näkökulmasta tämä on myönteinen asia, kun oppilaitokset ja yritykset voivat paremmin vakiinnuttaa yhteistyöverkostojaan. Toisaalta, pieni vaihtuvuus voi merkitä sitä, että uusien yritysten on vaikea tulla alueen markkinoille. Tähän suuntaan meneviä viitteitä antaa se, että vuosina 2001–2007 aloittaneita yrityksiä suhteessa yritysten määrän keskiarvoon 2001–2007 oli Etelä-Pohjanmaalla 55,1 %, kun koko maassa tämä suhdeluku oli 69,5 %.

Myös alueen yritysten toimialarakenne voi selittää vaihtuvuutta. Aloilla, joilla yritysten perustaminen vaatii enemmän pääomaa, ei perusteta kovin paljon yrityksiä, ja vaihtuvuus on pientä, jos yritysten toiminta on vakaata. Mutta jos käy niin, että alalta poistuu muutamia yrityksiä, voi vaihtuvuus kasvaa suhteellisesti suureksi, kun sitä verrataan yritysten määrään. Niillä aloilla, joilla yritysten perustaminen on helpompaa, voi vaihtuvuus olla suurempaa.

Vuosina 2001–2007 yrityskannan alueellinen vaihtelu on ollut Etelä-Pohjanmaalla kunnittain tarkasteltuna suurinta Seinäjoella eli 116,4 % suhteessa yrityskantaan keskimäärin 2001–2007 (kuvio 14). Kuitenkaan Seinäjoellakaan yrityskannan vaihtuvuus ei ylittänyt koko maan tasoa, joka oli 121,7 %.

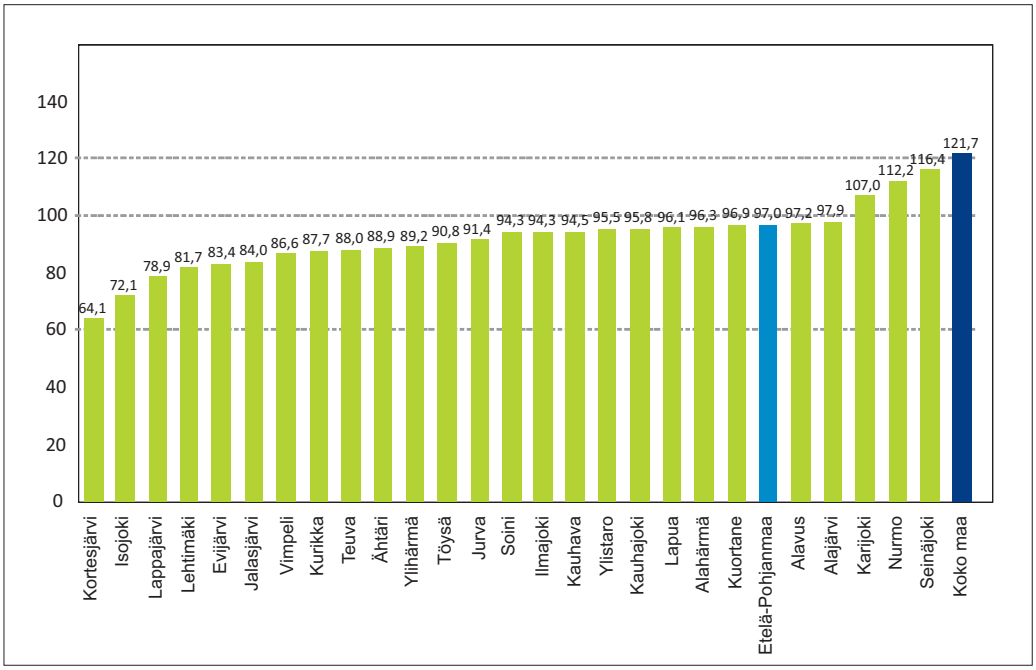

Kuvio 14. Yrityskannan vaihtuvuus Etelä-Pohjanmaalla alueittain 2001–2007, % yrityskannasta keskimäärin 2001–2007. (Lähde: Tilastokeskus.)

Pienin yrityskannan vaihtuvuus oli Kortesjärvellä (64,1 %) ja Isojoella (72,1 %). Seutukunnittain tarkasteluna (seutukunnat 2008 mukaisesti) vaihtuvuus on ollut korkein Seinäjoen seutukunnassa (107,4 %) ja pienin Eteläisten seinänaapurien seutukunnassa (86,2 %). On kuitenkin merkillepantavaa, että vaihtuvuudeltaan kymmenen pienimmän kunnan joukossa ovat olleet kaikki Järviseudun kunnat Alajärveä lukuun ottamatta.

Tarkasteltaessa yrityskannan vaihtuvuutta vuosina 2001–2007 voidaan todeta, että Etelä-Pohjanmaan yrityskannan vaihtuvuus on selkeästi toimialoittain tarkasteltuna koko maan tasoa pienempi. Yrityskannan suhteellinen vaihtuvuus ylittää eräillä pienten yritysmäärien toimialoilla koko maan tason, mutta merkittävimmillä toimialoilla näin ei ole tapahtunut. Poikkeuksena on metallien jalostuksen ja metallituotteiden valmistuksen toimiala (alalla oli 526 yritystä maakunnassa vuonna 2007), jossa vaihtuvuus ylittää koko maan tason.

Konkurssit ja yrityssaneeraukset. Etelä-Pohjanmaalla pantiin vireille vuonna 2007 yhteensä 102 yritysten konkurssia. Koko maassa konkurssiin haettuja yrityksiä oli 2 254.

Vuoden 2008 tammi-lokakuussa konkurssien lukumäärä oli koko maassa 2 180. Konkurssien määrä kasvoi 14 prosenttia edellisvuoden vastaaviin kuukausiin verraten. Henkilökunnan määrä kaikissa konkurssiin haetuissa yrityksissä oli kaikkiaan 9 411, mikä on lähes 19 prosenttia enemmän samoina kuukausina 2007.

Etelä-Pohjanmaalla haettiin tammi-lokakuussa 2008 konkurssiin kaikkiaan 97 yritystä, 13 enemmän kuin edellisvuoden samoina kuukausina. Konkurssiin haetuissa yrityksissä oli 264 henkilöä, eli 21 enemmän kuin tammi-lokakuussa 2007.

Tammi-lokakuussa 2008 Etelä-Pohjanmaalla konkurssiin haetuista 97 yrityksestä 24 oli rakennustoiminnan toimialalla. Muilla aloilla oli 73 yritystä. Konkurssiin haetuissa yrityksissä oli yhteensä 264 työpaikkaa.

Yrityssaneerausmenettelyn piirissä oli tammi-syyskuussa 2008 koko maassa 199 yritystä, joista Etelä-Pohjanmaalla oli seitsemän.

5 YRITYSTEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ JA SEN KEHITTYMINEN

5.1 Väestökehitys, työvoimatarpeet ja koulutustason muutos

Väestörakenne muodostaa perustan maakunnan työvoima- ja koulutustarpeiden ennakoinnille. 0-19-vuotiaiden osuus kokonaisväestöstä oli Etelä-Pohjanmaalla vuoden 2004 lopulla 24,7 %, kun em. ikäryhmien osuus koko maan väestöstä oli hieman pienempi eli 23,5 %. Etelä-Pohjanmaan väestössä on siis suhteellisesti enemmän lapsia ja nuoria kuin maassa keskimäärin. Maakunnan väkiluku ei ole kuitenkaan kasvanut, johtuen maakunnan ulkopuolelle opiskelemaan hakeutuvien nuorten aiheuttamasta muuttotappiosta. Tulevaisuudessa väestön keskimääräinen elinikä nousee ja lapsiluku pienentyy. Tämä johtaa siihen, että vanhempiin ikäryhmiin kuuluvan väestön määrä ja osuus nousevat, nuorempiin ikäryhmiin kuuluvien laskee. Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan työmarkkinoilta poistuvan ikäluokan (60–64-vuotiaat) koko ylitti Etelä-Pohjanmaalla työmarkkinoille tulevien (20–24-vuotiaat) määrän vuonna 2007, samoin kuin koko maassakin. Suurimmillaan poistuman ja tulovirran erotuksen on arvioitu olevan vuosina 2009–2011.

Työmarkkinoilla on siis lähivuosina tapahtumassa perustavanlaatuinen muutos, kun ns. suuret ikäluokat alkavat siirtyä laajamittaisesti eläkkeelle ja työelämään tulevat nuoret ikäluokat ovat niitä pienempiä. Tämä merkitsee työvoiman tarjonnan supistumista, jolla on merkittäviä vaikutuksia työmarkkinoiden toimintaan. Käytännössä Etelä-Pohjanmaalla työvoiman määrän arvioidaan pienentyvän lähivuosina lähes 1 000 työntekijän vuosivauhtia. Alueen yritykset ovat jo nyt kokeneet osaavan työvoiman rekrytointiongelmia. Työvoimapula koskee tällä hetkellä erityisesti metalliteollisuutta, rakennus- ja kuljetusalaa. Työikäisen väestön merkittävä väheneminen tulee uhkaamaan myös palvelualoja.

Työpanoksen vähentyminen on korvattava joko työn tuottavuutta nostamalla tai hankkimalla uutta työvoimaa (ei-työllinen väestö kotimaasta tai väestöä ulkomailta). Vaihtoehtona on, että työpaikat häviävät tai siirtyvät sinne, missä on työvoimaa.

Tulevaisuuden työvoima- ja koulutustarpeiden ennakointia vaikeuttaa se, että tuleva kehitys eri toimialoilla on osittain ennustamatonta. Etelä-Pohjanmaan liitossa laadittiin keväällä 2008 työvoima- ja koulutustarpeiden arviointi, jossa tarkastelukohteeksi otettiin vuoden 2020 työvoimatarpeet. Arvioinnin mukaan työvoimatarve kasvaisi merkittävästi sosiaali- ja terveyspalveluissa ja ainakin jossain määrin metsätaloudessa. Sosiaali- ja terveyspalveluihin vaikuttaa väestön ikääntyminen,

kun taas metsätalouden kehitykseen vaikuttavat lisääntyvä bioenergian käyttö ja puun käytön lisääntyminen rakentamisessa.

Potentiaalisia kasvualoja on muitakin, mutta kasvu ei ole yhtä selkeästi ennustettavissa. Työpaikkojen lisääminen koneiden ja laitteiden valmistuksessa edellyttää voimakasta erikoistumista ja vahvaa osaamista. Esim. maatalouskoneiden valmistuksen, teollisuuteen liittyvien palvelujen ja alan tutkimus- ja kehitystoiminnan vahvistamiseen on mahdollisuuksia. Uhkana alalla on työpaikkojen siirtyminen ns. kasvaviin talouksiin. Myös rakentaminen on potentiaalinen kasvuala. Rakennuskannan iän perusteella peruskorjaustarpeet lisääntyvät 2010-luvulla. Lisäksi 2010-luvun alkupuolella voi toteutua suuria maa- ja vesirakennusalan osaamista edellyttäviä väylähankkeita. Rakennusala on kuitenkin herkkä investointikyvyn ja rahoituksen saatavuuden vaihtelulle.

Muita potentiaalisia kasvualoja ovat majoitus- ja ravitsemistoiminta, kiinteistö-, vuokraus-, tutkimus- ja liike-elämän palvelut sekä muut yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset palvelut. Väestön ikärakenteen muutos voi lisätä esim. erilaisten ateriapalvelujen ja henkilökohtaisten palvelujen kysyntää. Kibs-alojen kehitystä voi tukea eteläpohjalaisten yritysten keskimäärin pieni koko; oman osaamisen tueksi tarvitaan asiantuntijapalveluita. Myös ympäristönhuoltopalvelut ovat kasvuala.

Elintarviketeollisuuden ja kaupan alan työpaikkamäärien ennakoidaan pysyvän suunnilleen ennallaan. Etelä-Pohjanmaa on elintarviketeollisuudelle tärkeä raaka-aineiden tuotantoalue, jossa on suuria elintarviketeollisuuden yrityksiä. Kaupan ala jatkanee edelleen keskittymistään ja kansainvälistymistään. Väestön ikääntyminen vaikuttaa myös kauppaan, ja saattaa nostaa esiin uusia palvelutarpeita. Sähköisen kaupan ennakoidaan kasvavan.

Maa-, riista- ja kalatalouden ennakoidaan supistuvan vuoteen 2020 mennessä työpaikkamäärältään. Maataloustuotanto saattaa hyvinkin pysyä nykytasolla tai jopa kasvaa, mutta kyse on todennäköisemmin tilakoon kasvusta ja lisääntyvästä koneistumisesta. Maatalouden vientitukipolitiikan muutokset saattavat johtaa voimakkaaseen erikoistumiseen tuotteisiin, joissa Suomella ja Etelä-Pohjanmaalla on suhteellinen etu.

Myös rahoitus- ja vakuutustoiminnan työpaikkojen ennakoidaan vähenevän jonkin verran. Pankkiverkosto keskittyy entistä suuremmille paikkakunnille samalla kun sähköiset pankkipalvelut lisäävät suosiotaan. Lisäksi julkisen hallinnon työpaikkojen määrän ennakoidaan laskevan jossain määrin. Kehitykseen vaikuttavat mm. kunta- ja palvelurakenneuudistuksen eteneminen ja valtionhallinnon tuottavuusohjelma. Alueellistamisen kautta Seinäjoelle sijoittuva maaseutuvirasto

työllistää noin 200 henkeä. Myös muiden valtionhallinnon tehtävien sijoittaminen Etelä-Pohjanmaalle vuoteen 2020 mennessä on mahdollista.

Perusmetallien ja metallituotteiden valmistuksen työpaikkojen ennakoidaan hieman laskevan. Alan mahdollisuuksia ovat perheyrittäjyys, viennin lisääminen ja isojen kasvuyritysten tulo alueelle. Ala vaatii vahvaa erikoisosaamista. Raaka-aineiden hinnannousu tulevaisuudessa voi johtaa toimintojen siirtämiseen halvempien työvoimakustannusten maihin.

5.2 Yrittäjyysilmapiiri maakunnassa

Suomen Yrittäjät on toteuttanut vuosina 2004, 2006 ja 2008 Elinkeinopolitiikan mittaristo -kyselyn. Kyselyssä paikallisyhdistysten hallituksen jäsenet arvioivat oman kuntansa elinkeinopolitiikkaa ja sen toteuttamista. Mittariston tavoitteena on muodostaa työkalu pohdittaessa elinkeinopolitiikan kehittämistoimia ja se koostuu kymmenestä osa-alueesta:

- yleinen elinkeinopolitiikka
- kunnan päätöksenteon yrityslähtöisyys
- elinkeinotoimen resurssit
- kunnan markkinointi, viestintä ja tiedottaminen
- kunnan yhteistyö seutukunnassa ja maakunnassa
- koulutus
- julkisten palveluiden järjestäminen ja kuntien hankintapolitiikka
- infrastruktuuri
- seudullisen kehittämisyhtiön tai vastaavan toiminta
- päätösten yritysvaikutusten arviointi

Etelä-Pohjanmaan alueella kyselyyn vastasi vuonna 2008 yhteensä 170 Etelä-Pohjanmaan Yrittäjien paikallisyhdistysten hallituksen jäsentä. Kysely koostuu 45 väittämän muodossa esitetystä kysymyksestä, jotka on jaettu em. kymmeneen kysymysryhmään. Kaksi viimeistä kysymysryhmää (seudullisen kehittämisyhtiön tai vastaavan toiminta sekä päätösten yritysvaikutusten arviointi) tulivat uusina mukaan kyselyyn 2008.

Vastausvaihtoehdot olivat täysin eri mieltä (-2 pistettä); jokseenkin eri mieltä (-1 piste); neutraali mielipide (0 pistettä); jokseenkin samaa mieltä (1 piste); täysin samaa mieltä (2 pistettä). Teoreettinen minimipistemäärä on siten -90 pistettä ja maksimipistemäärä 90 pistettä. Tutkimusraporteissa vastaukset on skaalattu asteikolla 0...100.

Koko maan kaikkien kuntien saama pistekeskiarvo on 48 pistettä. Tämä merkitsee sitä, että yrittäjät ovat suhtautuneet kuntien elinkeinopolitiikkaan verrattain kriittisesti. Asteikolla 0...100 neutraali taso olisi ollut 50 pistettä, joten koko maan kuntien kokonaistulos on negatiivinen. Etelä-Pohjanmaalla kaikkien vastausten yhteenlaskettu pistekeskiarvo on 52, eli jonkin verran maan keskiarvon yläpuolella ja lisäksi voidaan todeta, että kokonaistulos Etelä-Pohjanmaalla on positiivinen.

Yrittäjiä pyydettiin osana tutkimusta määrittelemään kysytyistä osa-alueista kolme tärkeintä. Etelä-Pohjanmaalla kolme eniten mainintoja saanutta osa-aluetta olivat kunnan päätöksenteon yrityslähtöisyys (65 %), yleinen elinkeinopolitiikka (53 %) sekä julkisten palveluiden järjestäminen ja kunnan hankintapolitiikka (30 %). Tulos on järjestyksen osalta sama kuin koko maassa (62 % / 46 % / 36 %).

Kyselyssä koko maan yrittäjät antoivat parhaimman pisteluvun (0,4 asteikolla +/-2) kysymykselle "kunnan ja yrittäjien välinen yhteistyö on hyvää". Myös Etelä-Pohjanmaan Yrittäjät antoivat tälle kysymykselle korkeimmat pisteet (0,6). Seuduittaisessa tarkastelussa kunnan ja yrittäjien välinen yhteistyö saa Etelä-Pohjanmaalla seuraavat arvot:

- Eteläiset seinänaapurit 1,1
- Seinäjoen seutu 1,0
- Suupohja 1,0
- Kuusiokunnat 0,8
- Järviseutu 0,4
- Härmänmaa 0,0

Koko maan yrittäjät antoivat heikoimman pisteluvun (-0,5) kysymykselle "kunnan hankintaosaaminen on riittävällä tasolla". Etelä-Pohjanmaalla vastaava luku oli -0,2. Etelä-Pohjanmaalla heikoimman pisteluvun (-0,2) sai viisi kysymystä (koko maan arvot suluissa kysymyksen jälkeen):

- kunnan päätöksenteko pohjautuu yritysvaikutusten johdonmukaiseen selvittämiseen ja analysoimiseen (-0,4)
- kunnan hankintapolitiikka tukee myös pk-yritysten kasvua ja kehittymistä (-0,4)
- kunnan hankintaosaaminen on riittävällä tasolla (-0,5)
- kunnan päätökset kiinteistöveron suuruudesta tukevat yrittäjien toimintaa (-0,2)
- seudullisen kehittämisyhtiön toiminta tunnetaan hyvin yrittäjien keskuudessa (0,0)

Suurimmat muutokset Etelä-Pohjanmaalla edelliseen tutkimukseen verrattuna ovat (suluissa vuoden 2006 tulos):

- Tilanne parantunut: kunnan elinkeinopolitiikan tavoitteet ovat näkyvästi esillä ja helposti saatavilla kunnan internet-sivuilla 0,1 (-0,3)
- Tilanne heikentynyt: yrittäjillä on kunnassa riittävästi mahdollisuuksia oman osaamisen kehittämiseen -0,1 (0,1) ja kunta on huolehtinut yrittäjien tontti- ja tilatarpeista 0,3 (0,4)

Näiden tulosten pohjalta voidaan sanoa, että kunnat ovat merkittävästi parantaneet elinkeinopolitiikan tavoitteiden näkyvyyttä ja saatavuutta internetissä.

Suomen Yrittäjät ja Finnvera Oyj tekevät yhteistyössä pientä ja keskisuurta yritystoimintaa ja tämän kehitystä kuvaavaa valtakunnallista Pk-yritysbarometria kaksi kertaa vuodessa. Syksyn 2008 Pk-yritysbarometri perustuu noin 3800 pk-yrityksen vastauksiin ja heijastaa siten kattavasti pk-yritysten käsityksiä yritysten kehitysnäkymistä ja toimintaan vaikuttavista tekijöistä. Barometrin ennustekyky on ollut hyvä.

Yrityksen sijaintikuntaan elinkeinon harjoittamisen näkökulmasta ollaan Etelä-Pohjanmaalla nyt hieman tyytymättömämpiä kuin koko maassa keskimäärin. Tyytyväisimpiä Etelä-Pohjanmaalla sijaitsevat pk-yritykset ovat alueen viihtyisyyteen asuinympäristönä sekä tonttien ja toimitilojen saatavuuteen. Koko maan tilanteeseen verrattuna Etelä-Pohjanmaalla ollaan suhteellisesti enemmän tyytyväisiä sijaintikunnan ja yritysten väliseen yhteistyöhön. Eniten tyytymättömiä alueella ollaan yritykselle sopivan työvoiman saatavuuteen sekä yritysten yhteistyömahdollisuuksiin yliopistojen ja korkeakoulujen kanssa. Kokonaisuutena tyytyväisyys elinkeinoilmastoon on Etelä-Pohjanmaalla laskusuunnassa. Koko maan keskimääräinen tyytyväisyys elinkeinoilmastoon on myös hieman heikompi kuin keväällä 2008.

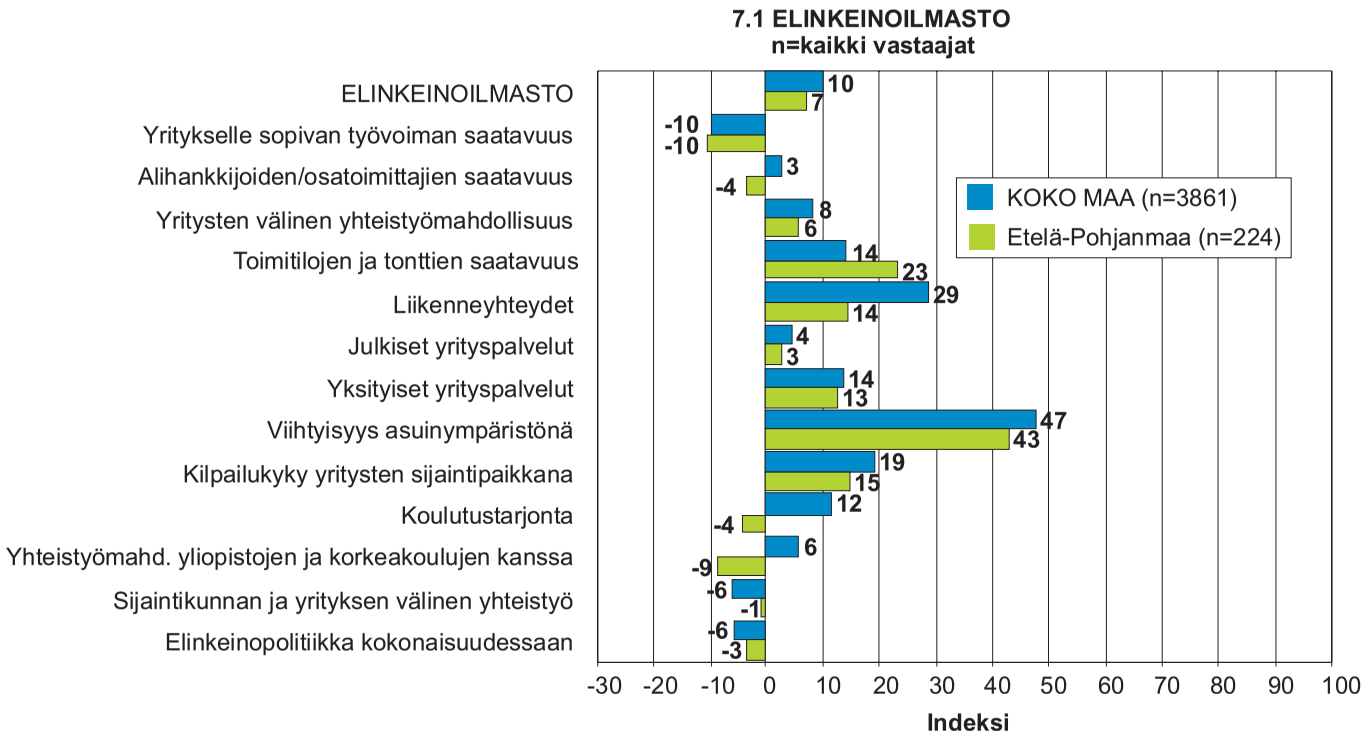

Kuvio 15. Elinkeinoilmasto. (Lähde: Pk-yritysbarometri 2008.)

Elinkeinoilmastossa suurimmat muutokset edelliseen katsaukseen verrattuna ovat (suluissa edellisen katsauksen arvo, pk-yritysbarometri kevät 2007) yrityksille sopivan työvoiman saatavuus on parantunut (-18) sekä alihankkijoiden/osatoimittajien saatavuus (6) ja liikenneyhteydet (24) ovat heikentyneet. Muutokset ovat koko maassa samansuuntaisia, mutta Etelä-Pohjanmaalla ne ovat merkittävästi suurempia.

Pk-yritysbarometrissä syksyllä 2008 koko maan keskimääräinen kokonaisindeksi yrittäjyysilmapiirille on positiivinen (5), kun taas Etelä-Pohjanmaalla se on edelleen parempi (8). Indeksin osatekijöistä oma kokemus yrittäjyysilmapiiristä sekä kansalaisten suhtautuminen arvioidaan positiivisiksi tekijöiksi. Arviot em. tekijöistä ovat koko maassa ja alueella negatiivisemmat kevääseen 2008 verrattuna. Julkisen vallan asenne ja toimet arvioidaan selkeästi negatiivisiksi sekä Etelä-Pohjanmaan että koko maan osalta.

Julkisten rahoittajien ja myös markkinaehtoisesti toimivien rahoittajien asenne yrittäjyyteen arvioidaan edelleen Etelä-Pohjanmaan alueella hieman paremmiksi kuin koko maassa keskimäärin. Markkinaehtoisien rahoittajien asenne saa paremman arvion julkiseen puoleen verrattuna sekä Etelä-Pohjanmaalla että koko maassa keskimäärin.

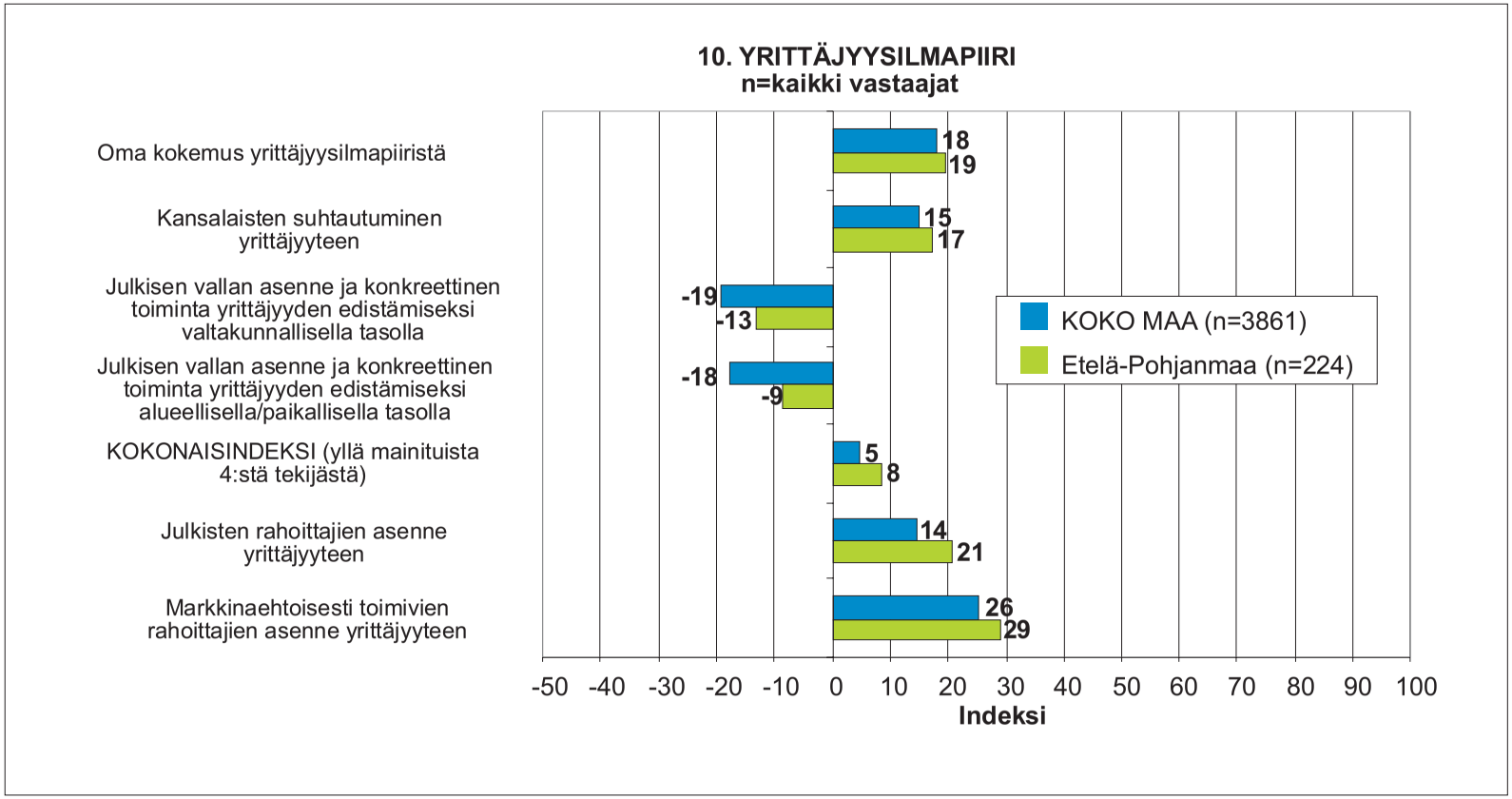

Kuvio 16. Yrittäjyysilmapiiri.(Lähde: Pk-yritysbarometri 2008.)

Yritysvaikutusten arviointi kunnissa. Elinkeinopolitiikan mittaristo -kyselyssä keväällä 2008 käsiteltiin ensimmäistä kertaa kunnallisen päätöksenteon yritysvaikutusten arviointia erillisenä osiona. Kyselyssä tulos 0 vastaa neutraalia arviota. Etelä-Pohjanmaalla yrittäjien arviot yritysvaikutusarvioinnista maakunnan kunnissa olivat parempia kuin maassa keskimäärin (Taulukko 9).

Taulukko 9. Yrittäjien näkemykset kuntien yritysvaikutusarvioinnista. (Lähde: Elinkeinopolitiikan mittaristo 2008, Suomen Yrittäjät).

Kysymys	Koko maa	Etelä-Pohjanmaa
Kunta käyttää päätöksenteossaan tehokkaasti sen oman elinkeinotoimen tietoja ja osaamista	0,0	0,1
Kunta kuuntelee yrittäjiä tehdessään päätöksiä, jotka vaikuttavat yrityksiin	-0,1	0,0
Kunnan virkamiesjohto ottaa yritysvaikutukset huomioon jo valmistellessaan päätöksiä	-0,2	-0,1
Kunnanvaltuusto, kunnanhallitus ja eri lautakunnat ottavat yritysvaikutukset huomioon päätöksiä tehdessään	-0,3	-0,1
Kunnan päätöksenteko pohjautuu yritysvaikutuksen johdonmukaiseen selvittämiseen ja analysoimiseen	-0,4	-0,2

Etelä-Pohjanmaalla on maakunnan yrittäjyysohjelmassa 2006–2007 ja sen jälkeen kehitelty työtapoja kuntien yritysvaikutusarvioinnin kehittämiseksi. Useissa kunnissa on toteutettu ns. PYVA-pajoja, joilla kuntien päätöksentekoon liittyvää yritysvaikutusten arviointia pyritään tehostamaan ja systematisoimaan.

5.3 Yleisen talouskehityksen heijastuminen Etelä-Pohjanmaalle

Alueen talouden yleinen kehitys ennen syksyn 2008 rahoituskriisiä. Työ- ja elinkeinoministeriön elokuussa 2008 julkaiseman TE-keskusten keräämiin arvioihin perustuvan katsauksen mukaan Etelä-Pohjanmaan kehityksen arvioidaan pysyvän lähitulevaisuudessa kasvu-uralla. Näkymät alueen avaintoimialoilla elintarvike-, metalli- ja puuteollisuudessa sekä kaupan alalla arvioidaan kohtalaisiksi, eikä toimintaympäristössä nähdä suuria muutoksia. Nopean talouskasvun päättyminen näkyy työttömyyden alentumiskehityksen hidastumisena ja avoimien työpaikkojen määrän vähentymisenä. Alueen yritykset ovatkin kokeneet osaavan työvoiman rekrytointiongelmia. Eteläpohjalaiset pk-yritykset kokivat suhdannetilanteen keskimääräistä heikommaksi jo keväällä 2008. Työ- ja elinkeinoministeriön teettämän

selvityksen mukaan joka neljäs yritys maakunnassa arvioi suhdanteiden paranevan ja joka viides huononevan lähimmän vuoden kuluessa. Sama on toistunut vuosina 1995 ja 2000 talouskasvun hidastuessa.

Keskimääräistä selvästi voimakkaamman reaktion talouden tasaantumiseen arvioidaan johtuvan osittain yritysten pienestä yksikkökoosta. Pienten yritysten taloudelliset mahdollisuudet reagoida suhdannevaihteluihin ja niistä johtuviin muutoksiin voivat olla kapeammat. Maailmanlaajuisen rahoituskriisin vaikutuksista ei myöskään ole arviota laadittaessa ollut kovin kattavaa kuvaa.

Maakuntakeskuksen logistinen asema on kohentumassa. Raideliikenteen nopeudessa ja kuljetuskapasiteetissa on tapahtumassa nousua, ja maantieliikenteen verkosto kehittyy. Myös Seinäjoen lentoaseman kuljetuskapasiteetin arvioidaan moninkertaistuvan vuoden 2009 kuluessa, kun kiitoradan pidennys ja siihen liittyvät rakennusinvestoinnit valmistuvat.

Näkymät rahoituskriisin valossa. Työ- ja elinkeinoministeriön ennusteen mukaan työttömyys lähtee vuonna 2009 nousuun. Työttömyysasteen arvioidaan nouseva vuoden 2008 keskimäärin 6,4 prosentista 6,9 prosenttiin vuonna 2009. Suhdannekuva kaikkialla maassa on melko samanlainen. Työttömyyden aleneminen on vähintään pysähtymässä tai se alkanut jo lievästi kasvaa kaikilla työvoima- ja elinkeinokeskusalueilla. Selvästi yleistyvät työvoiman lomautukset ovat näkyneet erityisesti Etelä-Pohjanmaalla ja Hämeessä.

Yritysrahoituksen kustannukset ovat nousseet ja rahoituksen saatavuus on heikentynyt. Etelä-Pohjanmaan yritykset ovat valtakunnallisesti katsoen pieniä, mikä kasvattaa ulkopuolisen rahoituksen merkitystä niiden toiminnassa verrattuna maamme yrityksiin keskimäärin. Erityisesti aloittavien yritysten on vaikeampi saada rahoitusta. Riskinä on, että jos talouskasvun hidastuminen vaikeuttaa yritysten toimintaa ja samaan aikaan (2009–2010) työmarkkinoilta eläköityminen kasvaa, uusien yritysten perustaminen hiipuu.

Myös yksityishenkilöiden rahoituksen kustannukset ovat nousseet. Korkojen nousu näkyy hidastuneena asuntokauppana ja asuntojen hinnan laskuna. Erityisesti uudiskohteiden myynti vaikeutuu. Asuntojen hinnat tulevat edelleen alentumaan ainakin lyhyellä tähtäimellä. Vaikutukset asuntomarkkinoilla näkyvät eniten Seinäjoen seudulle, jossa on eniten vuokra-asuntoja ja korkeimmat asuntojen hinnat. Palkkatason viimeaikainen nousu, inflaation hidastuminen ja veronalennukset vaikuttavat myönteisesti kuluttajien ostovoimaan. Suurempia hankintoja tehdään kuitenkin epävarmassa taloustilanteessa varovaisemmin ja yksityisen kulutuksen kasvu hidastunee. Etelä-Pohjanmaalla yksityisellä kulutuksella on erityisen suuri

merkitys talouskehitykselle, kun yritysten tuotteet ja palvelut menevät huomattavasti useammin kuin maassa keskimäärin kotimaan markkinoille.

Teollisuusyritykset kokonaisuudessaan ennakoivat yleisesti suhdanteiden heikkenevän. Erityisen nopeasti vaikutukset näkyvät vientiteollisuudessa, jonne kansainvälinen finanssikriisi on heijastunut jo ennen kotimarkkinoita. Vaikutukset kohdistuvat myös Etelä-Pohjanmaahan. Riittämätön kysyntä on muodostunut kuluvana vuonna teollisuudessa suurimmaksi kasvun esteeksi. Myös rakentaminen on vähentynyt merkittävästi. Etelä-Pohjanmaalla rakennuslupien määrä alentui tammi-elokuussa 2008 lähes 21 % verrattuna edellisvuotiseen. Koko maassa vähentyminen oli 18 %. Rakennuslupien lukumäärä tammi-elokuussa oli Etelä-Pohjanmaalla pienin 13 vuoteen. Erityisesti uudisrakentaminen on vähentynyt, kun uudisasuntoja on vaikeampaa myydä. Uudisrakentamisen hidastuessa korjausrakentamisen merkitys kasvaa.

Palvelualojen suhdannetilannetta arvioitiin lokakuussa entisen Vaasan läänin alueella lähes normaaliksi, mutta suhdanteiden arvioidaan heikentyvän lähikuukausina (EK:n alueellinen suhdannebarometri 6.11.2008). Kaupan alalle viime vuodet ovat olleet voimakkaan kasvun aikaa ja alan työllisyys on parantunut, mutta loppuvuonna työllisyyskehitys on notkahtanut. Yrityspalveluiden kysyntä vähentynee teollisuuden suhdanteiden myötä. Kaupan investointisuunnitelmat vähentyvät ja suunniteltujen rakennushankkeiden toteutus on epävarmempaa kuin alkuvuoden 2008 aikana.

Maatalouden ongelmana on tuotantopanosten hintojen voimakas nousu: lannoitteiden hinnat ovat tänä syksynä lähes kaksinkertaiset viime syksyyn verraten. Myös polttoaineiden hinnan nousu on aiheuttanut ongelmia, vaikka syksyllä hinta on laskenut. Pellervon taloudellisen tutkimuskeskuksen (2008) mukaan maatalouden yrittäjätulo jää kuluvana vuonna lähes 40 % viimevuotisesta. Maatilojen ja elintarviketeollisuuden investoinnit vähentyvät Etelä-Pohjanmaalla. Erityisesti lihantuotannossa voi tapahtua suuria rakenteellisia muutoksia lähivuosina.

6 YRITTÄJYYDEN EDISTÄMINEN ETELÄ-POHJANMAALLA

6.1 Yhteenveto Etelä-Pohjanmaan yrittäjyyden tilasta

Käsillä oleva yrittäjyyskatsaus on toinen Etelä-Pohjanmaan oma yrittäjyyskatsaus. Maakunnallisella yrittäjyyskatsauksella on tavoiteltu paitsi poikkileikkausta nykyhetken tilanteesta myös ymmärrystä kehityksen suunnasta. On myös haluttu päivittää edellisen katsauksen tietoja ja tarkastella muutosta. Yrittäjyyskatsaukseen on molemmissa katsauksissa haluttu mahdollisimman monipuolinen kuva yrittäjyyden ilmiöstä ja kentästä. Yrittäjyyttä tarkasteltiin neljän pääulottuvuuden kautta: yritysten ja yrittäjien määrällinen osuus, yritysten laatu, yrityskentän dynamiikka ja yritysten toimintaympäristö. Seuraavassa yhteenvetotaulukossa (taulukko 10) on tiivistetty, mitä myönteisiä ja huomiota vaativia seikkoja katsauksessa on tuotu esiin eteläpohjalaisesta yrittäjyyskentästä. Lisäksi on huomioitu muutokset viimevuotiseen.

Etelä-Pohjanmaalla on erittäin vähän suuria yrityksiä, jotka voisivat toimivat vetureina kasvulle. Nettomuutos yritysten määrässä on kääntynyt positiiviseksi, vaikka muutamat edelliset vuodet ennakoivat päinvastaista. Toisaalta kasvuyritysten määrän ja yritysten kasvuhakuisuuden lisääminen tuntuu olevan erittäin vaikeaa. Viime vuosina kasvuyrittäjyyden edistäminen on ollut maakunnassa lukuisten kehittämistoimien painopistealue. Siitä huolimatta yritysten kasvuhalu on selkeästi laskussa.

Työvoiman supistuminen vaikuttaa ennen pitkää investointien rahoitusmahdollisuuksiin maakunnassa. Investointipäätökset ulottuvat pitkälle tulevaisuuteen. Tällä hetkellä ei ole kattavaa, sektorirajat ylittävää kokonaiskuvaa investoinneista. Työikäisen väestön väheneminen on näkynyt työvoiman saatavuuden heikentymisenä, joskin muuttunut taloustilanne pienentää välitöntä työvoiman tarvetta. Ei kuitenkaan ole itsestään selvää, että suhdanteiden kääntyessä nousuun löytyy työvoimaa kasvua toteuttamaan.

Maatalouden kehityksellä on laajat kerrannaisvaikutukset maakunnan taloudessa. Maatalouden toimintaympäristön epävarmuus lisää tarvetta pohtia elintarvikeklusterin kehittämistä ja vaihtoehtoja Etelä-Pohjanmaalla.

Taulukko 10. Positiivisia ja negatiivisia seikkoja eteläpohjalaisesta yrittäjyyskentästä sekä muutos edellisvuoteen.

Pääulottuvuus	Alaulottuvuus	Positiivisia seikkoja	Negatiivisia seikkoja	Muutos
1. Yritysten ja yrittäjien määrällinen osuus	Yritysten/yritystoimipaikkojen määrä ja suhteellinen osuus Yrittäjien määrä ja suhteellinen osuus	■ Yritystoimipaikkoja keskimääräistä enemmän ■ Yrittäjäintensiteetti keskimääräistä korkeampi	■ Keskisuuria yrityksiä vähän ■ Suuria yrityksiä hyvin vähän	■ Yrittäjäintensiteetti vakiintunut ■ Yrittäjien keski-ikä nousussa ■ Yritysten määrä kasvussa
2. Yritysten laatu	Yritysten kasvuhalu Yritysten kansainvälistymisaste Yritysten T&K-panostukset ja innovatiivisuus Teollisuuden tuotannon ja investointien kehitys	■ Vientiyritysten määrä naapurimaakuntien tasolla ■ Teknologiarahoituksen haussa ollaan aktiivisia ■ Teollisuuden investoinnit kasvaneet muuta maata nopeammin 2000-luvulla	■ Voimakkaasti kasvuhaluisia yrityksiä entistä vähemmän ■ Viennin volyymi pieni ■ T&K:n volyymi on pieni	■ Kasvuhalu selkeässä laskussa ■ Viennin volyymi suhteessa vertailumaakuntiin parantunut
3. Yrityskentän dynamiikka	Aloittaneiden ja lopettaneiden yritysten suhde Yritysten vaihtuvuus, konkurssit ja yrityssaneeraukset	■ Toimialarakenteen kehitys vastaa koko maan suuntausta ■ Yrityskanta on vakaa, toimintaympäristö on vakaa	■ Aloittavia yrityksiä vähän suhteessa yrityskantaan ■ Yrityskannan vaihtuvuus on pieni	■ Yrityskannassa kasvua
4. Yritysten toimintaympäristö ja sen kehittyminen	Väestökehitys, työvoimatarpeet ja koulutustason muutos Yrittäjyysilmapiiri maakunnassa Yleisen talouskehitys ja sen heijastuminen Etelä-Pohjanmaalle	■ Yritysvaikutusarviointiin on panostettu kunnissa ■ Yrittäjyysilmapiiri kokonaisuudessaan maan keskiarvoa parempi	■ Työikäisen väestön väheneminen ■ Metalliteollisuus ja rakennusala tärkeitä ja suhdanneherkkiä ■ Maatalouden herkkyys tukipolitiikan ja hintojen kehityksen muutoksille	■ Talouden suhdanteissa tapahtunut jyrkkä muutos ■ Elinkeinopolitiikan tavoitteiden näkyvyys ja saatavuus kuntien internetsivuilla on parantunut ■ Yrityksille sopivan työvoiman saatavuus on parantunut ■ Palvelualojen merkitys kasvussa

Etelä-Pohjanmaan kunnissa tehdään määrätietoista ja aloitteellista työtä yritysten toimintaympäristön kehittämiseksi. Toimintaympäristön kehittämisen tulisi jatkua suhdanteista riippumatta. Onkin syytä ottaa käyttöön kaikki mahdolliset keinot käynnissä olevan laskusuhdanteen haittavaikutusten minimoimiseksi ja yritysten kehitysmahdollisuuksien turvaamiseksi suhdanteiden taas parantuessa.

6.2 Yritystoiminnan kehitysilmapiiri: Etelä-Pohjanmaan TE-keskuksen näkökulma

Etelä-Pohjanmaan yrittäjyyttä on kuvattu vakiintuneessa tilassa olevaksi. Tällä luonnehdinnalla on tarkoitettu sitä, että yritysten nettolisäys on ollut maan keskitasoa. Aivan viimeisimmät tiedot kuitenkin vihjaavat siihen suuntaan, että yritysten määrän kasvu näyttäisi olevan pysähtymässä tai jopa lähdössä laskuun.

Yritysten määrän vahva nettokasvu ei sinänsä ole maakuntamme yrittäjyyden edistämisen ykköstavoite, koska meillä yrityksiä on selvästi keskimääräistä enemmän. Silti myös meillä on huolehdittava yrityskannan riittävästä uusiutumisesta, jotta markkinoilla avautuvat uudet liiketoimintamahdollisuudet tulevat hyödynnetyiksi uutena, kannattavana liiketoimintana.

Vaikka yritystemme kasvuhakuisuus on ollut vuosi vuodelta kasvussa, ovat eteläpohjalaiset yritykset edelleen keskimääräistä vähemmän kasvuhakuisia. Kasvuhakuisuuden puutetta ei voi kutsua kasvuhaluttomuudeksi. Kyse on pikemminkin perheyritystemme varovaisuudesta, joka etenkin epävarmoina aikoina usein on samalla viisautta. Kun kasvuhakuisuus on kuitenkin myös moottori, joka pakottaa yrityksen huolehtimaan kilpailukyvystään, on yritysten kasvuhakuisuuden vahvistaminen tärkeää.

Noin 11 000 eteläpohjalaisesta yrityksestä liki 95 prosenttia on alle 10 hengen yrityksiä. Nämä mikroyritykset ja niitä hieman suuremmat 10–50 työntekijän pienet yritykset tulee nostaa jatkossa uusyrittäjyyden ja kasvuyrittäjyyden edistämisen ohella yritystoiminnan kehittämisen keskiöön. Nämä yritykset tulevat kohtaamaan kiristyvän kilpailun ja globalisaation haasteet aivan yhtä kovina kuin isommat yritykset. Niillä vain on usein isoja yrityksiä huonommat lähtökohdat sopeutua muutokseen, koska niiden mahdollisuudet panostaa yrityksen monipuoliseen kehittämiseen ovat rajalliset.

Yritystoiminnan kehittämisen vaativa haaste tulevina vuosina on se, kuinka saamme mikroyrityksemme ja pienet yrityksemme aktivoiduiksi kehittämään liiketoimintaosaamistaan, henkilöstönsä osaamista ja työyhteisöjään niin, että

ne kykenevät ottamaan menestyksellisesti vastaan työvoiman ikääntymisestä ja kovenevasta kilpailusta nousevat haasteet.

Edellä esitellyt haasteet ovat kovia, mutta kaikkein kovin on kuitenkin se, mistä löydämme tulevina vuosina osaavia tekijöitä työpaikoillemme työvoiman tarjonnan supistuessa. Vuonna 2006 työvoimasta poistui ensimmäisen kerran sitten sotavuosien myös Etelä-Pohjanmaalla enemmän väkeä kuin, mitä sinne tuli. Poistuma on enimmillään noin 1 000 työntekijän suuruusluokkaa vuodessa ja tilanne jatkuu tällaisena ainakin pari vuosikymmentä.

Maakunnan keskusalueella ja muussa maakunnassa kehitys on kovinkin eritahtista. Keskusalueella positiivisen tulomuuton ansiosta työvoimaa näyttäisi riittävän. Muualla maakunnassa työvoima enimmillään supistuu jopa viidenneksellä parissa vuosikymmenessä. Työvoima saatavuuden turvaamisessa tarvitaan työuraa pidentäviä osaamista ja työkykyä ylläpitäviä kehittämistoimenpiteitä, työyhteisöjen tekemistä sellaisiksi, että myös ikääntyvät ja jo ikääntyneet pärjäävät niissä sekä työvoiman ulkopuolella olevien työttömien palauttamista yksilöllisillä koulutus- ja kuntoutustoimenpiteillä takaisin työelämään. Näiden toimenpiteiden lisäksi meidän on pidettävä Etelä-Pohjanmaa niin houkuttelevana ja vetovoimaisena, että saamme maakuntaamme lisätyövoimaa niin muualta Suomenmaasta kuin rajojemme ulkopuoleltakin.

6.3 Yritystoiminnan kehitysilmapiiri: Etelä-Pohjanmaan liiton näkökulma

Etelä-Pohjanmaan liitto ei rahoita tai lainoita yrityksiä suoraan mutta kehittää maakuntansa yritystoimintaa välillisesti monin eri tavoin. Isäntinämme ovat kunnat, joilla puolestaan on keskeinen rooli yrittäjyyden ja elinkeinojen kehittymisessä. Liiton tehtävänä on luoda puitteita maakunnan menestymiselle ja kilpailukyvyn kohentumiselle. Kurkihirtenä tässä rakennelmassa on yrittäjyys.

Yrittäjyys on maakunnassamme väkevästi esillä. Se lienee yksi yleisimmistä ominaisuuksista, joita eteläpohjalaisuuteen yhdistetään. Hyvä niin – se helpottaa osaltaan yritystoiminnan edistämistä alueellamme.

Liitto tekee lakisääteisesti erilaisia strategisia asiakirjoja omalla toimialueellaan. Maakuntasuunnitelmassa pohditaan, miltä alue näyttää sukupolven kuluttua. Maakuntakaavassa huolehditaan aluevarauksista suunnitelmien toteutumiseksi. Keskipitkän aikavälin eli muutaman lähivuoden tarkasteluun keskitytään maakuntaohjelmalla. Viimeisimmän ohjelman visiossa yrittäminen on mainittu jopa

kahdesti: Ihmiset, yritykset ja ympäristö voivat hyvin innovatiivisessa ja kansainvälistyvässä yrittäjyysmaakunnassa.

Etelä-Pohjanmaan kaltaisessa maakunnassa ilmapiiri yritystoiminnan kehittämiselle on lähtökohtaisesti suotuisa. Yrittäjyyttä arvostetaan ja sen merkitys alueen eteenpäin menemiselle tunnustetaan. Yhteistoiminta eri kehittäjäorganisaatioiden välillä sujuu ongelmitta.

Yhtenä haasteena yrittäjyyden edistämisessä on kuntakentän myllerrys. Seutukuntajakoon ehdittiin runsaan kymmenen vuoden aikana tottua, vaikka sekään ei kaikkialla täysin sujuvasti pelannut. Nyt PARAS-hankkeen ja kuntaliitosten myötä seutukunnat jäänevät lähiaikoina historiaan. Etelä-Pohjanmaalla kuntien määrä laskee 26:sta 19:ään vuoden 2009 alussa.

Syksyn 2008 kunnallisvaaleissa eniten näytettiin puhuvan peruspalveluista. Yritystoiminnan kehittämisen nosti esiin aika harva ehdokas. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteikö yrittäjyyden edistämiseen tarvitsisi enää kiinnittää huomiota. Päinvastoin.

Yritystoiminnan kehittämisilmapiiri vaihtelee huomattavasti kunnittain; näin ainakin yrittäjät itse kokevat. Kuntarajat muuttuessa ja kuntatalouden kiristyessä on tärkeää, että elinkeinojen edistämiseen ei tule heikennyksiä tai katkoksia. Haasteena on luoda järjestelmä, joka on riittävän lähellä yrittäjiä, jonne kynnys on matala ja jossa on riittävästi asiantuntijuutta.

Etelä-Pohjanmaan talouden pilareita ovat elintarvike-, metalli- ja puuteollisuus. Nousukiidossa ovat mm. hyvinvointipalvelut ja luovat alat. Kilpailukyvyn säilyttämiseksi tuotekehitykseen ja työntekijöiden ammattitaitoon on panostettava jatkuvasti. Kumppanuutta yhtäältä yritysten ja toisaalta ammattikorkeakoulun, yliopistokeskuksen, EPANET-professoreiden ja muiden tutkimuslaitosten kanssa on syvennettävä. Tutkimus-, kehitys- ja koulutuspalveluita on oltava tarjolla joka puolella maakuntaa. Myös kansainvälistymiseen on satsattava.

Maailmantalouden heilahtelut ravistelevat myös eteläpohjalaisia yrityksiä. Nyt on pidettävä huoli siitä, että selviämme laskukauden yli mahdollisimman vähin vaurioin. Yrittäjien, olivatpa he alkutuotannossa tai teollisuudessa, toiminnan jatkuvuus on turvattava. Monet päätöksistä tehdään kansallisella tasolla tai Brysselissä, mutta niitäkin voidaan maakunnan yksituumaisuudella ohjata oikeaan suuntaan.

Yritystoiminnan kehittämisilmapiirillä pystytään merkittävästi vaikuttamaan niin nykyisten elinkeinojen edistämiseen kuin uusien yritysten syntyyn. Meidän julkisrahoitteisten organisaatioiden on tehtävä parhaamme ja rakennettava sellaista kumppanuutta, jossa ei synny eri organisaatioiden reviirikiistoja. Tilaa ja työtä riittää jokaiselle toimijalle!

6.4 Yritystoiminnan kehitysilmapiiri: Finnveran näkökulma

Etelä-Pohjanmaan yritystoiminnan kehitys on tarvinnut ja tarvitsee lisää sekä osaamisintensiivisiä alkavia yrityksiä, kasvuun ja kansainvälistymiseen pyrkiviä yrityksiä sekä onnistuneita omistusjärjestelyjä. Tavoitteen eteen myös Finnvera on yhdessä yhteistyökumppaneiden kanssa tehnyt työtä. Pääosa Finnveran laina-, takaus-, takuu- ja pääomasijoitustuotteista on myönnetty juuri noihin yrittäjien ja yritysten hankkeisiin.

Tänään tärkeimmäksi tavoitteeksi on niin koko maassa kuin Etelä-Pohjanmaallakin noussut, miten pystymme luomaan edellytyksiä sille, että yrityksissä tehty työ pitemmälle asetettuja tavoitteita kohti jatkuu. Mikä on yritysten mukautumiskyky markkinoiden muutokseen. Hitaamman kasvun vaihe ja suurelle osalle yrityksistä myös kysynnän selvä hetkellinen pienenemin seuraavien kahden vuoden aikana tulevat toteutumaan. Ennustetta ei enää muuta rahoitusmarkkinoiden vakavien häiriöiden nopea poistuminenkaan. Toiveena on pikemminkin lausuttu niin, että maailman talouden heikkenemisen syntytapa, nopeus ja laajuus ennakoisi ennemminkin huonon suhdannevaiheen lyhytkestoisuutta kuin pitkää vaiheittain eri toimialojen yrityksiä koettelevaa lamakautta.

Mitkä ovat ne voimavarat ja keinot eteläpohjalaisilla pk-yrityksillä pitää yritystoiminnan kehitysilmapiiri hyvänä tässä tilanteessa. Sitkeyttä eli uskoa ja sitoutumista oman yrityksen asiaan yrittäjiltä varmasti tarvitaan. Ja onneksi tuo ominaisuus Etelä-Pohjanmaalla on pikemminkin kattavasti vahvuus kuin heikkous. Mutta muutakin tarvitaan ja yrityskohtaisesti olemassa olevien vahvuuksien ja tarvittavien voimavarojen ja ennakoitavien keinojen listat ovat tietysti erilaisia. Mutta tärkeää on yrityksissä tehdä tarvittaessa tarkkakin erittely niistä.

Tuleva kysynnän heikkeneminen ei onneksi tarkoita sitä, että Etelä-Pohjanmaan yritysten tuotteet olisivat vääriä ja tuotekehityksestä ei olisi yrityksissä pidetty huolta tai kilpailukyky muutoin olisi menetetty. Haasteena kuitenkin on lähivuosina ylläpitää ainakin sama osaamisen ja tuotteiden kehitystyö, kun markkinoilla painoarvo vääjäämättä siirtyy tuotteiden hintoihin ja yritysten kannattavuudet laskevat.

Tuleva kysynnän heikkeneminen ei onneksi myöskään kohtaa tilanteessa, jossa yrityksillä ei olisi mukautumiskykyä muuttuvaan tilanteeseen. Vertailukohdaksi voi ottaa esimerkiksi vaikkapa 1990-luvun alun vaikeat vuodet. Myönteisen kehitysilmapiirin säilyttämistä tukevia tekijöitä on pk-yrityksissä tänä päivänä huomattavasti enemmän:

- Useiden vuosien hyvä kehitys on parantanut yritysten vakavaraisuutta, eivätkä korkokustannukset ole suuri rasite yrityksille ja siten niillä on kykyä kestää tappiollinen tilikausi tai pari.

- Yritysten sisäinen laskenta toimii ja tiedetään tarkemmin ja nopeammin, miten eri tekijät vaikuttavat. Pystytään toimimaan enemmän faktan kuin tuntuman perusteella.

- Yritykset kykenevät tekemään päätöksiä ajoissa. Esimerkkinä voi ottaa toimivan hallitustyöskentelyn yleistymisen pk-yrityksissä, mikä edesauttaa erityisesti yrityksen tulevaisuuden kannalta tärkeiden, mutta vaikeiden asioiden esille ottoa ja päätöksentekoa. Yrittäjän ei tarvitse toimia yksin.

- Julkisuus on paremmin hallittavissa. Isompien ja pienempien yritysten toimintatavat ovat lähestyneet ja esim. pk-yritysten ilmoitukset lomautuksista nähdään aiempaa enemmän normaalina varautumistoimenpiteenä kuin yritystä kohdanneena kriisinä.

- Yhteistyökumppaneihin luotetaan paremmin. Lisääntynyt verkostoituminen ja yritysten välinen tiivis yhteistyö ja testattu kyky vaihtaa luottamuksellista ja luotettavaa tietoa on tärkeä ja vahvistunut voimavara.

- Henkilöstön kanssa pystytään neuvottelemaan. On juuri koettu työvoimapulan ensiaalto ja ennustetaan sen toistuvan huomattavasti vaikeampana seuraavassa kysynnän kasvun vaiheessa, mistä syytä yrityksillä on aito halu pitää kiinni osaavasta työvoimasta. Ja sen myös henkilöstö aistii.

Viime vuosina voimakkaasti kasvaneiden yritysten tahtotila on useimmiten varsin vahva ja kysynnän kasvun hiipuminen koetaan vain välivaiheeksi, jonka aikana yritys pystyy paremmin työstämään eri toiminnot tasaisemmin hyvään kuntoon, hiomaan toimintatapoja tehokkaammiksi tai tekemään tuoteparannustyötä jne. Maakunnan kannalta on tärkeää, että ne kasvuyritykset, joilla kasvumahdollisuudet selvästi edelleen jatkuvat, uskaltavat myös toteuttaa kasvun edellyttämiä investointeja ja niille löytyy tarvittava tuki.

Omistajanvaihdosten ja yritysjärjestelyjen osalta tilanne on epävarmempi. Olisi tärkeää, että myyjä ja ostajakohtaisiin tekijöihin pohjaten pystyttäisiin toteuttamaan omistajanvaihdoksia erilaisissa suhdannetilanteissa tai ainakin tekemään perustyötä niiden toteuttamiseksi myöhemmin. Ja yhtenä tavoitteena yrityskau-

poissa ja yritysjärjestelyissä tulee olla yrityskoon ja kansainvälistymisen kasvu. Esimerkiksi kansainväliset päähankkijat edellyttävät, että niiden verkostoissa toimivien yritysten tulee kasvaa ja kansainvälistyä.

Huonossakin suhdannevaiheessa syntyy aina uusia liiketoimintamahdollisuuksia ja edellytyksiä uusien yritysten perustamiseen. Uusien tuotteiden, palveluiden ja konseptien lanseerausta joskus jopa helpottaa kun asiakas miettii projektejaan ja tarpeitaan tarkemmin ja ovi pysyy auki pidempään.

LÄHTEET

Ali-Yrkkö, J., Kotiranta, A., Nikulainen, T., Pajarinen, M. & Rouvinen, P. 2008. Kuluttaja ja yritykset rahoitusmarkkinakriisissä – reaktioita ja näkemyksiä tulevasta. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Elinkeinoelämän tutkimuslaitos Etla. Keskusteluaiheita, Elinkeinoelämän tutkimuslaitos Etla 1158. [Viitattu 6.11.2008]. Saatavana: http://www.etla.fi/files/2191_Dp1158.pdf

Elinkeinopolitiikan mittaristo Kevät 2008. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Suomen Yrittäjät. [Viitattu 6.11.2008]. Saatavana: http://www.yrittajat.fi/File/9c7a82f9-656c-4217-8124-bd0790a74c15/Valtakunta.pdf (maakunta- ja kuntatason aineisto julkaisematon).

Elinkeinoelämän keskusliitto. EK:n suhdannebarometri 6.11.2008. Alueelliset suhdannebarometrit marraskuu 2008. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Elinkeinoelämän Keskusliitto EK. [Viitattu 6.11.2008]. Saatavana: http://www.ek.fi/www/fi/tutkimukset_julkaisut/2008/SBalueet_marras2008.pdf

Nio, I., Torvi, K. & Tuomaala, M. 2008. Työ- ja elinkeinoministeriön lyhyen aikavälin talous- ja työmarkkinaennuste: syksy 2008. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö. TEM-analyyseja 8/2008. [Viitattu 6.11.2008]. Saatavana: http://www.tem.fi/files/20607/Talous_ja_tyomarkkinaennuste_syksy_08.pdf

Pellervon taloudellisen tutkimuslaitos. 2008 Suhdannekuva: Maa- ja elintarviketalous. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Pellervon taloudellinen tutkimuslaitos. PTT-katsaus 3/2008. [Viitattu 6.11.2008]. Saatavana: http://www.ptt.fi/dokumentit/skmaa_2710081307.pdf

Pk-yritysbarometri: syksy 2008. [Verkkojulkaisu] Helsinki: Suomen Yrittäjät : Finnvera. [Viitattu 6.11.2008]. Saatavana: http://www.yrittajat.fi/File/bb41db02-a309-456a-8cf1-f140bcea4646/Pk-yritybarometri%202_%202008.pdf

Yrittäjyyskatsaus 2008. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys 25/2008. [Viitattu 6.11.2008]. Saatavana: http://www.tem.fi/files/20315/TEMjul_25_2008_Tyo_ja_yrittajyys.pdf

Yrittäjyyskatsaus 2006. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Kauppa- ja teollisuusministeriö. Julkaisuja, Kauppa- ja teollisuusministeriö 28/2006. [Viitattu 6.11.2008]. Saatavana: . http://julkaisurekisteri.ktm.fi/ktm_jur/ktmjur.nsf/All/C20A8DB6279DCAACC22571EF00306E05/$file/jul28elo_2006_netti.pdf

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULUN JULKAISUSARJA

A. TUTKIMUKSIA

1. Timo Toikko. Sosiaalityön amerikkalainen oppi. Yhdysvaltalaisen caseworkin kehitys ja sen yhteys suomalaiseen tapauskohtaiseen sosiaalityöhön. 2001.

2. Jouni Björkman. Risk Assessment Methods in System Approach to Fire Safety. 2005.

3. Minna Kivipelto. Sosiaalityön kriittinen arviointi. Sosiaalityön kriittisen arvioinnin perustelut, teoriat ja menetelmät. 2006.

4. Jouni Niskanen. Community Governance. 2006. (verkkojulkaisu)

5. Elina Varamäki, Matleena Saarakkala & Erno Tornikoski. Kasvuyrittäjyyden olemus ja pk-yritysten kasvustrategiat Etelä-Pohjanmaalla. 2007.

6. Kari Jokiranta. Konkretisoituva uhka. Ilkka-lehden huumekirjoitukset vuosina 1970 - 2002. 2008.

B. RAPORTTEJA JA SELVITYKSIÄ

1. Seinäjoen ammattikorkeakoulusta soveltavan osaamisen korkeakoulu – tutkimus- ja kehitystoiminnan ohjelma. 1998.

2. Elina Varamäki - Ritva Lintilä - Taru Hautala - Eija Taipalus. Pk-yritysten ja ammattikorkeakoulun yhteinen tulevaisuus: prosessin kuvaus, tuotokset ja toimintaehdotukset. 1998.

3. Elina Varamäki - Tarja Heikkilä - Eija Taipalus. Ammattikorkeakoulusta työelämään: Seinäjoen ammattikorkeakoulusta 1996-1997 valmistuneiden sijoittuminen. 1999.

4. Petri Kahila. Tietoteollisen koulutuksen tilanne- ja tarveselvitys Seinäjoen ammattikorkeakoulussa: väliraportti. 1999.

5. Elina Varamäki. Pk-yritysten tuleva elinkaari - säilyykö Etelä-Pohjanmaa yrittäjämaakuntana? 1999.

6. Seinäjoen ammattikorkeakoulun laatujärjestelmän auditointi 1998–1999. Itsearviointiraportti ja keskeiset tulokset. 2000.

7. Heikki Ylihärsilä. Puurakentaminen rakennusinsinöörien koulutuksessa. 2000.

8. Juha Ruuska. Kulttuuri- ja sisältötuotannon koulutusselvitys. 2000.

9. Seinäjoen ammattikorkeakoulusta soveltavan osaamisen korkeakoulu. Tutkimus- ja kehitystoiminnan ohjelma 2001. 2001.

10. Minna Kivipelto (toim.). Sosionomin asiantuntijuus. Esimerkkejä kriminaalihuolto-, vankila- ja projektityöstä. 2001.

11. Elina Varamäki - Tarja Heikkilä - Eija Taipalus. Ammattikorkeakoulusta työelämään. Seinäjoen ammattikorkeakoulusta 1998–2000 valmistuneiden sijoittuminen. 2002.

12. Varmola T., Kitinoja H. & Peltola A. (ed.) Quality and new challenges of higher education. International Conference 25.-26. September, 2002. Seinäjoki Finland. Proceedings. 2002.

13. Susanna Tauriainen & Arja Ala-Kauppila. Kivennäisaineet kasvavien nautojen ruokinnassa. 2003.

14. Päivi Laitinen & Sanna Välisaari. Staphylococcus aureus -bakteerien aiheuttaman utaretulehduksen ennaltaehkäisy ja hoito lypsykarjatiloilla. 2003.

15. Riikka Ahmaniemi & Marjut Setälä. Seinäjoen ammattikorkeakoulu – Alueellinen kehittäjä, toimija ja näkijä. 2003.

16. Hannu Saari & Mika Oijennus. Toiminnanohjaus kehityskohteena pk-yrityksessä. 2004.

17. Leena Niemi. Sosiaalisen tarkastelua. 2004.

18. Marko Järvenpää (toim.) Muutoksen kärjessä. Kalevi Karjanlahti 60 vuotta. 2004.

19. Suvi Torkki (toim.). Kohti käyttäjäkeskeistä muotoilua. Muotoilijakoulutuksen painotuksia SeAMK:ssa. 2005.

20. Timo Toikko (toim.). Sosiaalialan kehittämistyön lähtökohta. 2005.

21. Elina Varamäki & Tarja Heikkilä & Eija Taipalus. Ammattikorkeakoulusta työelämään. Seinäjoen ammattikorkeakoulusta v. 2001–2003 valmistuneiden sijoittuminen opiskelun jälkeen. 2005.

22. Tuija Pitkäkoski, Sari Pajuniemi & Hanne Vuorenmaa (ed.). Food Choices and Healthy Eating. Focusing on Vegetables, Fruits and Berries. International Conference September 2nd – 3rd 2005. Kauhajoki, Finland.Proceedings. 2005.

23. Katariina Perttula. Kokemuksellinen hyvinvointi Seinäjoen kolmella asuinalueella. Raportti pilottihankkeen tuloksista. 2005.

24. Mervi Lehtola. Alueellinen hyvinvointitiedon malli – asiantuntijat puhujina. Hankkeen loppuraportti. 2005.

25. Timo Suutari, Kari Salo & Sami Kurki. Seinäjoen teknologia- ja innovaatiokeskus Frami vuorovaikutusta ja innovatiivisuutta edistävänä ympäristönä. 2005.

26. Päivö Laine. Pk-yritysten verkkosivustot – vuorovaikutteisuus ja kansainvälistyminen. 2006.

27. Erno Tornikoski, Elina Varamäki, Marko Kohtamäki, Erkki Petäjä, Tarja Heikkilä, Kirsti Sorama. Asiantuntijapalveluyritysten yrittäjien näkemys kasvun mahdollisuuksista ja kasvun seurauksista Etelä- ja Keski-Pohjanmaalla –Pro Advisor –hankkeen esiselvitystutkimus. 2006.

28. Elina Varamäki (toim.) Omistajanvaihdosnäkymät ja yritysten jatkuvuuden edistäminen Etelä-Pohjanmaalla. 2007.

29. Beck Thorsten, Bruun-Schmidt Henning, Kitinoja Helli, Sjöberg Lars, Svensson Owe and Vainoras Alfonsas. eHealth as a facilitator of transnational cooperation on health. A report from the Interreg III B project "eHealth for Regions". 2007.

30. Anmari Viljamaa, Elina Varamäki (toim.) Etelä-Pohjanmaan yrittäjyyskatsaus 2007. 2007.

31. Elina Varamäki - Tarja Heikkilä - Eija Taipalus – Marja Lautamaja. Ammattikorkeakoulusta työelämään. Seinäjoen ammattikorkeakoulusta v.2004–2005 valmistuneiden sijoittuminen opiskelujen jälkeen. 2007.

32. Sulevi Riukulehto. Tietoa, tasoa, tekoja. Seinäjoen ammattikorkeakoulun ensimmäiset vuosikymmenet. 2007.

33. Risto Lauhanen & Jussi LaurilaBioenergian hankintalogistiikka. Tapaustutkimuksia Etelä-Pohjanmaalta. 2007. (verkkojulkaisu)

34. Jouni Niskanen (toim.). Virtuaalioppimisen ja -opettamisen Benchmarking Seinäjoen ammattikorkeakoulun, Seinäjoen yliopistokeskuksen sekä Kokkolan yliopistokeskuksen ja Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakouun Averkon välillä keväällä 2007. Loppuraportti. 2007. (verkkojulkaisu)

35. Heli Simon & Taina Vuorela. Ammatillisuus ammattikorkeakoulujen kielten- ja viestinnänopetuksessa. Oulun seudun ammattikorkeakoulun ja Seinäjoen ammattikorkeakoulun kielten- ja viestinnänopetuksen arviointi- ja kehittämishanke 2005–2006. 2008. (verkkojulkaisu)

36. Margit Närvä - Matti Ryhänen - Esa Veikkola - Tarmo Vuorenmaa. Esiselvitys maidontuotannon kehittämiskohteista. Loppuraportti. 2008.

37. Anu Aalto, Ritva Kuoppamäki & Leena Niemi. Sosiaali- ja terveysalan yrittäjyyspedagogisia ratkaisuja. Seinäjoen ammattikorkeakoulun Sosiaali- ja terveysalan yksikön kehittämishanke. 2008.

C. OPPIMATERIAALEJA

1. Ville-Pekka Mäkeläinen. Basics of business to business marketing. 1999.

2. Lea Knuuttila. Mihin työohjausta tarvitaan? Oppimateriaalia sosiaali-alan opiskelijoiden työnohjauskurssille. 2001.

3. Mirva Kuni & Petteri Männistö & Markus Välimaa. Leikkauspelot ja niiden hoitaminen. 2002.

D. OPINNÄYTETÖITÄ

1. Hanna Halmesmäki – Merja Halmesmäki. Työvoiman osaamistarve-kartoitus Etelä-Pohjanmaan metalli- ja puualan yrityksissä. 1999.

2. Tiina Kankaanpää – Maija Luoma-aho – Heli Sinisalo. Kymmenen metrin kävelytestin suoritusohjeet CD-rom levyllä: aivoverenkierto-häiriöön sairastuneen kävelyn mittaaminen. 2000.

3. Laura Elo. Arvojen rooli yritysmaailmassa. 2001.

4. Nina Anttila. Päälle käyvää – vaatemallisto ikääntyvälle naiselle. 2002.

5. Jaana Jeminen. Matkalla muotoiluyrittäjyyteen. 2002.

6. Päivi Akkanen. Lypsääkö meillä tulevaisuudessa robotti? 2002.

7. Johanna Kivioja. E-learningin alkutaival ja tulevaisuus Suomessa. 2002.

8. Heli Kuntola – Hannele Raukola. Naisen kokemuksia minäkuvan muuttumisesta rinnanpoistoleikkauksen jälkeen. 2003.

9. Jenni Pietarila. Meno-paluu –lauluillan tuottaminen. Produktion tuottajan käsikirja. 2003.

10. Johanna Hautamäki. Asiantuntijapalvelun tuotteistaminen case: ´Avaimet markkinointiin, kehittyvän yrityksen asiakasohjelma -pilotti projekti´. 2003.

11. Sanna-Mari Petäjistö. Teollinen tuotemuotoiluprosessi – Sohvapöydän ja sen oheistuotteiden suunnittelu. 2004.

12. Susanna Patrikainen. Nuorekkaita asukokonaisuuksia Mode LaRose Oy:lle. Vaatemallien suunnittelu teolliseen mallistoon. 2004.

13. Tanja Rajala. Suonikohjuleikkaukseen tulevan potilaan ja hänen perheensä ohjaus päiväkirurgisessa yksikössä. 2004.

14. Marjo Lapiolahti. Maksuvalmiuslaskelmien toteutuminen sukupolvenvaihdostiloilla. 2004.

15. Marjo Taittonen. Tutkimusmatka syrjäytymisen maailmaan. 2004.

16. Minna Hakala. Maidon koostumus ja laatutekijät. 2004.

17. Anne Uusitalo. Tuomarniemen ympäristöohjelma. 2004.

18. Maarit Hoffrén. Vaihtelua kasviksilla. Kasvisruokalistan kehittäminen opiskelijaravintola Risettiin. 2004.

19. Sami Karppinen. Tuomarniemen hengessä. Arkeista antologiaksi. 2005.

20. Elina Syrjänen – Anne-Mari Uschanoff. Messut – ideasta toimintaan. Messutoteutus osana yrityksen markkinointiviestintää. 2005.

21. Ari Sivula. Metahakemiston ja LDAP-hakemiston asennus, konfigurointi ja ohjelmointi Seinäjoen koulutuskuntayhtymälle. 2006. (verkkojulkaisu)

22. Johanna Väliniemi. Suorat kaaret – kattaustekstiilien suunnittelu yhteistyössä tekstiiliteollisuuden kanssa. 2006. (verkkojulkaisu)

Seinäjoen ammattikorkeakoulu
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Seinäjoen korkeakoulukirjasto
Keskuskatu 34 PL 97, 60101 Seinäjoki
puh. 020 124 5040 fax 020 124 5041
seamk.kirjasto@seamk.fi

ISBN 978-952-5336-93-1 (verkkojulkaisu)
ISSN 1797-5573 (verkkojulkaisu)